

AQOKRIF

Irodalmi Folyóirat · 2021. tavasz
XIV. évfolyam 1. szám

Apokrif

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente
XIV. évfolyam, 1. szám
2021. tavasz

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám *(vers)*

Felelős szerkesztő

Fráter Zoltán

Szerkesztők

Murzsa Tímea *(próza, Apokrif Online)*

Mizsur Dániel *(kritika)*

veress dani *(kép)*

Tamás Péter *(műfordítás)*

•

Munkatársak

G. Szabó Sarolta *(korrektúra)*

Molnár A. Aliz *(tördelés, Apokrif Online)*

Tarcsay Zoltán *(cimlap/design)*

Bali Farkas Péter *(szerkesztőségi asszisztens)*

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473

apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.com>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda

Robinco Kft.

Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

A folyóirat emblémája Hlatki Dorottya munkája.

Copyright © 2021 Az Apokrif 2021/1. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 500 Ft

ISSN 2060-3207

”

a jövőtlenség
lassan elvakít

”

Szépirodalom

- 8** **Gergely Ágnes**
A vadlovak közül
- 9** **Halmi Tibor**
A sivatag kapujában állva
- 11** **Bognár Péter**
Hajózni kell, élni nem kell
- 22** **Horváth Florencia**
lék; ér
- 24** **Bali-Farkas Péter**
Hajnali személy
- 27** **Lukács Flóra**
3-6-11; Oxigénhiány
- 30** **Hans Bethge**
A koporsó (ford. Jaksics Réka)
- 39** **Nyirán Ferenc**
Mulandóság
- 40** **Littner Zsolt**
A sárga boríték
- 45** **Szabó Dárió**
Fákat, fény nélkül; A tér trónfosztása
- 48** **Gáspár Sára**
Repülők délre

52 Sopotnik Zoltán
Harmadik bűnbak-ének; Fortepan-variáció

53 Györe Balázs
tandori-öröknap

Látótávolság

56 Bobák Szilvia: *Nyelvekben utazni, ha máshogy nem lehet*
(Kállay Eszter: Kéz a levegőben)

60 Szabady Ágnes: *„Mindnyájan egyfajta költői figurák vagyunk”*
(Jenei László: Bódultak)

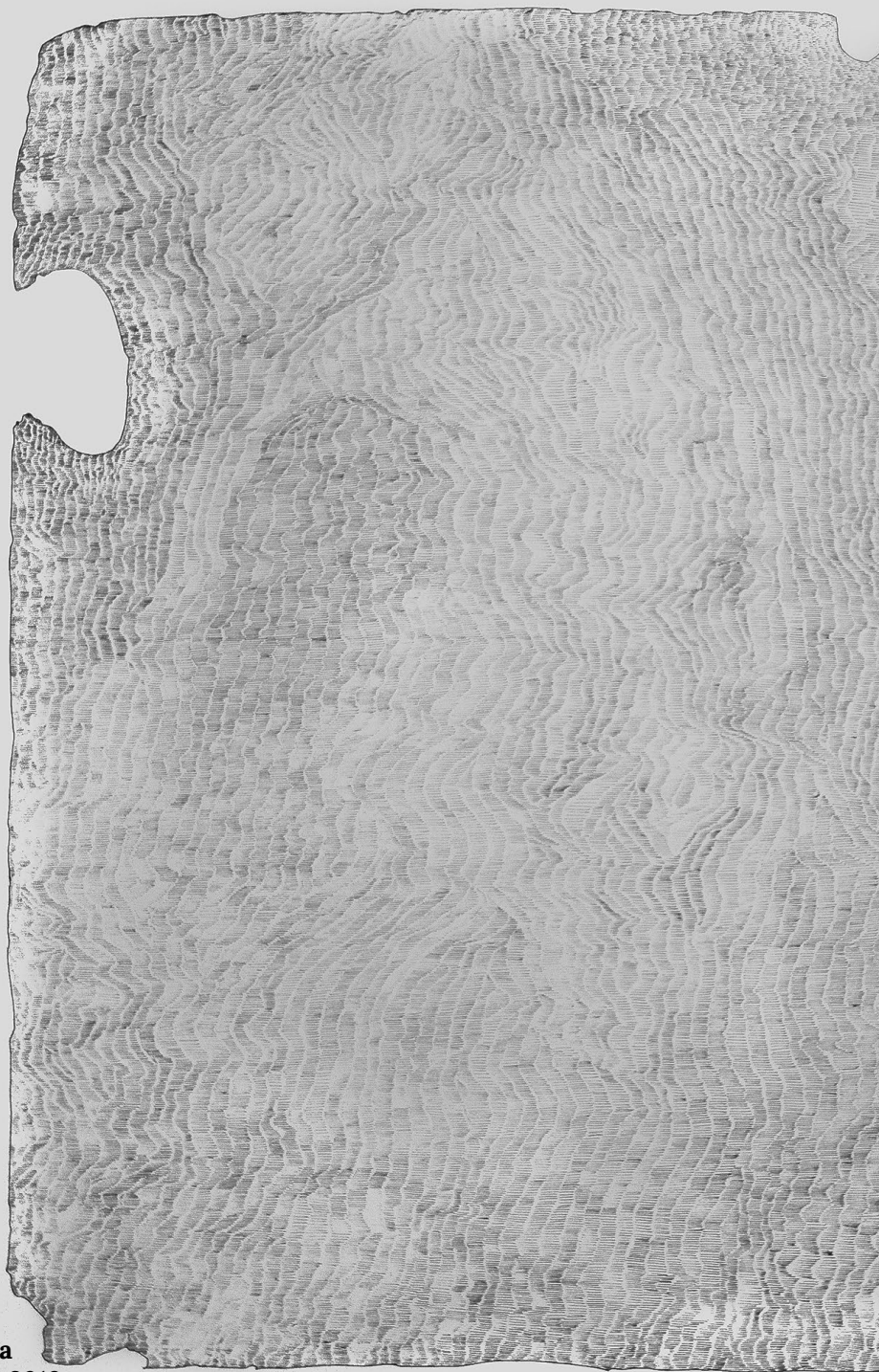
65 Kerti Anna Emese: *Egy mondat a hallgatásról*
(Bartók Imre: Majmom, Vergilius)

70 Szabó Tamara: *Egy körömig szívott dekk utolsó, húsig hatoló perzselése*
(Gál Hunor: kartonfless)

Illusztrációk

A lapszám képeit **Agafina Anna** művei közül válogattuk. A képzőművésszel készített interjú az Apokrif online kiadásában olvasható.

A borítón a *Majmok* című grafikasorozat két tétele szerepel: a címlapon az V., a hátlapon az I.
(2017, alumínium karc, akvatinta, egyenként 11 × 15 cm)

Agafina Anna
Litográfia II., 2018
szitanyomás, 85 × 70 cm

Gergely Ágnes

A vadlovak közül

Ott élsz, ahol a vadlovak járnak,
a borzas prérin ígérsz valamit.
Azt hiszed, vége a világnak,
a jövőtlenség lassan elvakít.

A jövőtlenség egyszer elvadít,
a világvége azt jelenti: sakk.
Mit ígértél? Mondsz-e még valamit?
A prérinél a lelked borzasabb.

Álmomban minden éjjel megjelenesz.
Szobám falából nézel szótlanul.
Összerakódik álom és való –
a konyhámban felnyílik a kredenc,

kínálnálak, de a kezed kinyúl.
Ha meghalnék, most az se volna jó.

Halmi Tibor

A sivatag kapujában állva

add, hogy bírjam,
hogy ne veszítsem el,
hogy benne legyek én is
a történeteikben,
mikor felállnak az asztaltól,
és kilépnek a vékonyodó nappalok közé,
a többsarkú világba,
add, hogy társaikként, barátaikként ott legyek
velük,
visszatartott lélegzettel ne
egyedül kopogtassanak a sivatag kapujában,
hogy meséik őreként
egy elunt délutánra bízzam
tétkozló magányuk,
add, hogy leolvassam arcukról a kimondatlan évődést,
a rejtjelek tüskéit, mert
nagy szükségem van a sivatagjaikra,
ahogy ott állnak,
tanácstalanul, a begóniamintás bronzkapu előtt,
és mintha csak ajándékba kapták volna
az ötletet, kopognak,
akkor én majd, a többsarkú világot emlegetve,
ajtot nyitok nekik,
behívom és
egyenként leültetem őket
az asztalhoz,
és szótlanul kivárom, hogy papírvékony homlokuk mögött
mikor hízik történetekké a néma erjedés,
meséikben

a sivatag zenéjét,
a társtalan kopogást fülelem,
nyomokat keresek bennük önmagamhoz,
de most még
a szavakat dobálják,
mint rossz páviánok,
a csilláron ugrándozva
huhognak

Bognár Péter

Hajózni kell, élni nem kell

Kriminális román

Minek tanultam akkor analitikus gondolkodást anno, szegezi nekem a kérdést jóanyám, s ráhelyeselnék vádolón húgaim és nővérem is a minap csoportos világhálózati konferenciázás alkalmával, s minek lettem „skribler” (enyhe gúnnal ejté a szót), ha ily helyzetben, mikor hajónk, úgymond quaranta vesztegel a szokott élet Velencéje előtt, mikor lábunkat az utcára ki nem tehetjük (s ki tudja, meddig még!), ha tehát ily helyzetben nem bírok valami „normálisat” is kiírni „a hálóra”, hanem mindig csak a disznóságok, s a nőekkel megesett dolgok, s az olcsó tréfák? És mi volna a normális, kértem, és átnéztem a gépem felett a kertbe? Mire egyik húgom, mintha nekem azt tudnom kellene, hogy ők mit esznek, belereked a mikrofonjába, hogy kriminális román, mi egyéb, a másik meg ráfelel, hogy sok bűnnel, természetesen, s valami eszes férfúval, ki a nyomokat megérti és kitalálja, és nővérem is szól, hogy kosztümben persze, valami régi vidéken, „hogy szórakozzunk is, míg ez a pestis lemegy”. Anyám rábólint, s „úgy vagy”, mondja. Ugyan már, legyintetem akkor dühödten, méltatlan az ilyen iromány az emberhez, meg unalmas is, de csak rágtak-martak szakadatlan, hogy nem mernek kimenni a könyves boltba. Rendeljenek tehát! Azt se mernek. És így tovább. Végül aztán jóanyám oda nyilatkozott, hogy akkor ő kimegy „a könyvekért”, de ha megfogja a kórság, az az én hibám lesz. Elnémultam bosszúságomban, s ráparancsoltam, hogy maradjon otthon, és várjon holnapig, kitalálok valamit.

*

Egy. Egy kis településen avagy törzsökös magyar faluban egyszer régestelen régen, tehát még a történelem folyásának idején, volt egy polgár mester úr, kit a maga valójában kisdéd férfiúnak, amolyan fele szemüvegén leukoplast-tal leragasztott apróságnak gondolok lenni, tréfás lelkületűnek, játékos észjárásúnak. Ennek a polgár mester úrnak pedig, a feleségén kívül, kit amolyan rózsaszín hajú, tömör léptű, erős lélegzetű asszonynak látok lenni, volt légyen egyetlen leánya, ki tizenöt vagy mennyi éves korba lépven igen csinos megjelenésű lett, és akit igen szeretett a Hanyó, s így gumi asztalkát vásárolt neki, hogy azon ugráljon és szaltózzon és tomboljon, ha egyszer tud és szeret és ahhoz van kedve, ne pedig bizonyos „barátjával” töltsse el az időt s legyen (mert az atya nem helyezte a viszonyt). Ez tehát a baljós alaphelyzet, s holnap innen folytatom, és talán már jön az első holttest (egy csomagtartóban fekszik majd, kézfejek nélkül!). Ki lesz az a holttest, s miért nincs keze? Mostan ugyanakkor szép időjárás van, tehát megyek ki a gyerekekkel a patakra halat horgászni, és rákot.

*

Kettő. Jóanyám, ki igen udvarias asszony, „csak részben elégedett”, s tegnap a telefonban óvatosan bár, de oda nyilatkozott, hogy „muszáj lesz kijönnie” a karanténból könyvért, mert „jó, csak vékony”, amit ki mutattam a románból, miatta ugyanakkor „ne aggódjak”, s mi van a gyerekekkel, teszi hozzá a kérdést. Semmi. Tegnap megharapta a rák, de baja nem lett. Egyébiránt, fordul vissza a románra, nem a helyzettel, hanem a nyomozó férfiúval kell kezdeni, s annak is a magán életével, hogy ki ő. Nem tudom, meddig fogom bírni így. Tehát. Oktáv, a függetlenített magán eb ezen az éjszakán nyugtalanul aludt, és reggel, mikor Kátz úr a friss lapokkal együtt behozta s elé tette dupla espresso kávéját, melyet „a helyzetre való tekintettel” corretto

kért elkészíteni, vagyis whisky-vel, csalódott volt, s főfájás kínoztta. Csalódott volt pedig azért, mert előző este húsz éves matura évfordulón vett részt, s ott „a többiek” arcába nézve meglátta, amit máskülönben „csak tudott”, hogy ő se fog örökké élni, s hogy „fárad már”. Belekortyolt a correttóba, elővett egy könnyű, szumátrai szivart, és miközben nyelve hegyéről leköpte az oda tapadt, apró dohány szemcsét, Pompeius szavával hessentette el a komor gondolatokat, mondván: „Hajózni kell, élni nem kell!”, s maga elé húzta az egyik hír lapot. Az újság címdalán ezt olvasta: SZÖRNYŰ BŰNTÉNY, s alatta kisebb, de azért kapitális betűkkel: KÉZ NÉLKÜLI HOLTTEST A CSOMAGTARTÓBAN! A POLGÁRMESTER TAGAD.

*

Három. Egyik húgom telefonált reggel, hogy a detektív „zűrös alak” kell legyen, s muszáj a hölgynek „egy akadály”, s úgy lesz jó a román. Anyám viszont „elégedettebb”, ez is valami. Ekkor megcsörrent a telefon. Kátz úr a távbeszélő készülékhez lépett, leemelte a villáról a kagylót, és bement a iroda nevét, mégpedig a valóságnak öszerinte megfelelő formában, tehát így: Oktáv és Kátz magán nyomozó iroda. Oktáv sóhajtott, mint mindig, amikor inasa detektívvé léptette elő magát, ha csak névleg is. Magát keresik, hallotta Kátz úr csalódott hangját. Ki mást keresnének, csóválta meg a fejét Oktáv, és kikászálódott az ágyból, köntöst vett magára, majd a telefonhoz lépett. Oktáv függetlenített magán eb, mutatkozott be. A vonal túlsó végén valamicske foszlányokat hallott, amelyek éppúgy származhattak tengeri malactól, mint embertől. Halló! Semmi válasz. Tehát még egyszer. Halló! De megint semmi. Oktáv már rakta volna le a kagylót, mikor egy vékony hangot hallott ki a csóból, melynek gazdája leány avagy ifjú hölgy kellett, hogy legyen. Segítsen rajtam, Oktáv úr! És ennyi. A vonal már üres

volt, s szakadt. Oktáv felnézett, s még éppen elkapta Kátz úr gúnyos pillantását, amely magán élete s hivatása bizonyos és olykori „összefonódására” vonatkozott, de aztán Kátz úr kivitte az üres csészét, ő pedig elgondolkodva helyére tette a kagylót. Mára ennyit tudtam haladni, felébredt a gyerek, visszük vissza a rákot a vízbe, kit tegnap fogtunk el, hadd éljen.

*

Négy. Uraim, mondta, mi színes bőrű vendégeket is kiszolgálunk. A legnagyobb örömmel. Csak megkérjük őket. Félreállt. Tessék oda átfáradni. Mindnyájan kissé ittasak voltak már. Mi a maga neve? Owens. Nézze, Mr. Owens. Akkor nem szolgálhatom ki. Jó, akkor ne szolgáljon ki. Látom a szememmel, hogy az ott egy nigger. Megszólította a férfit. Most nincs nálam. Most már van. Owens felhúzta a ravaszt. Jackson tüzelt. A jókora revolver. És Owens koponyájából. Oktáv, ki csak fél füllel hallgattott oda, most felpillantott az ügyre vonatkozó jegyzeteiből, és Kátz úrra nézett. És Owens koponyájából? Kátz úr visszament valamelyest, majd folytatta. És Owens koponyájából kétmaréknyi agyvelő toccsant ki mögötte a padlóra. Oktáv rosszallón megsóválta a fejét. Mi ez? Jóanyám szerint a Kátz úrnak is kell legyen „kultúrája”, s ha cseléd avagy inas, akkor olvasson fel, és legyen oly alak, kit szeretni kell s lehet, mert van humora. Nem tudom, ha ez megteszi-e? Kátz úr, mindenesetre, nagyot nevetett a vadnyugati történet „hangulatán”.

*

Öt. Ott hagytam el a múlt héten a fonalat, hogy Kátz úr nagyot nevetett a vadnyugati történet „hangulatán”, s most innen folytatom (apró kihagyással, igaz, mert jóanyám őrjöng, s kimegy a karanténból „normális könyvért”, ha nincs holttest vagy gya-

nús alak vagy legalább „helyszín” a mai részben már). Az iroda ajtajában, mely Oktáv és Kátz úr lakása is volt ugyanakkor, „cica” nadrágú, pólótrikós, ifjú hölgy állt, riadt szemű, hanyag küllemű teremtmény, de igen szép, csak halk. Segítsen rajtam, Oktáv úr! Kátz bemutatta magát, és bevezette a leányt a fogadó szobába. Kifelé menet származása jutott eszébe, és aztán a „cica” nadrág, visszaérvén a kettő darab kávéval s az ásvány vízzel ugyanakkor nagyot lélegzett, ha nem is teljesen őszintét: a leálynak „barátja” van, „csak eltűnt”. Az ifjú hölgy szeméből könnyek szánkáztak lefele, tiszta, törött könnyek, és az álláról a földre zuhantak, és ott a szőnyegbe csapódtak, mint apró és tehetetlen bombák, s aztán a leány szívott egyet, és azzal vége lett, és jobb keze hüvelyk ujjával, amelynek perce állatian viszszahajlott, mint egy orr, kitörölte a vizet a két gödör szegletéből, és a héjakat felnyitván, pillái alól rájuk tekintett.

*

Hat. Ki azon nevet, mondá jóanyám, min Kátz úr, ocsmány alak (és „kretén” – nővérem hozzá toldása), és kijönnek a karanténból „normális könyvért”, mert hiszen nincsen is bevezetve és fel rajzolva és ki festve rendes színekkel az a régi és „érdes” kor, melyben a „krimi” román bolyong. Hol vagyunk? Milyen emberek éltek ott? De közben haladjak is a nyomozással, mert az is vézna és szórványos, meg nőmnek is segítsék a gyereknél, „ne csak firkáljak”! Mindenkinek van egy anyja (s egy apja!), sóhajtottam a világ hálózati konferenciázás után, és addig jó, amíg így van ez, tettem hozzá, s kopogtam az asztal lapján, de jobb szemem héja még most is tic-kei. Tehát. A polgármester, ki a félelemtől tömör volt, mint egy téglá, amelyet az építő munkás „tévedésből” ki vetett s hajított a sitt kupacra, folytatja. Ekkor hallottam meg a kutya vonyítását. Kimentem. Mivel az eb az autót gyűlölte s ugatta, közelebb léptem a járműhöz,

és mi van már, kérdeztem meg a ház őrzőt. Az autó csomag-tartójából, ahogy oda nézek, lassan és egyenletesen sűrű, piros folyadék csöpög. Uramisten, kiáltottam fel! Vér! A részletekről értesülve Oktáv, a függetlenített magán eb, és Kátz úr kilépett a polgár mester házából az utcára. A ház előtt három virágládát pillantottak meg, amelyek befelé jövet valahogy elkerülték a figyelmüket. Mindhárom láda autó gumiból készült, s ön maga is virágot ábrázolt, s az első pirosra, a második fehérre, a harmadik zöldre volt pingálva. Oktáv felvonta a szemöldökét, s megállapította, hogy hol vannak, s hogy milyen emberek élnek ott. Magyarországon vagyunk, s magyar emberek élnek itt. Kátz úr hallgatott inkább.

*

Hét. Jóanyám barátnéja saját karanténjából izent, hogy nem érti, ki ez a „függetlenített magán eb”. Ahány ember, annyiféle tanács, elvárás, igény! Ezt toldjam be, arra kanyarítsam a fonalat, satöbbi. Nem lehet így! De nem mondhatom meg nekik, különben kijönnek a karanténból, s mennek a könyves boltba mészölyágnésért vagy miért. Tehát. Mit gondol, kérdezte Kátz úr. Semmit, felelte Oktáv, a függetlenített magán eb. Kiválasztott a gyűjteményéből egy „disznót”, gyengéden megropogtatta, és szórakozottan nézegette a szivar jól ismert címkéjét: Liga Privada #9. A polgármester lánya járt az eszében, s annak testi alakzata, és az alakzat „mibenlétének” titka. Talán „az arányok”, sóhajtott. Aztán saját magára gondolt, a származása körüli „zavarra”, hogy tudniillik ő „keverék”. Meggyújtotta a szivart, de az nyomorult füstöt adott. Nem próbálkozott sokáig, dühödten kihajította az ablakon a #9-et, s Flying Pig, mormogta a szivar után annak második nevét. Kátz úr rosszállóan megcsóválta a fejét, s holnap innen folytatom, mert látom, jön haza a gyerek a sétából az anyjával.

*

Nyolc. Jóanyám, hogy csak alig valamit „lendültünk tovább” a románnal, dühében kenyeret pirított az este a karanténjában. Mivel pedig „reszketett az idegtől” és „majdnem sírt”, nem figyelt, és késsel nyúlt a gépbe, tehát megcsapta őt „a Tesla úr találmánya”, a váltakozó áram (villanyfeszültség). Borzasztó pillanat! Minden haja szála az égnek szúródott s meredt, és mint mondja, pokoli hangot hallatott, hogy ő is megijedt tőle, mert visított, mint egy malac, de mikor elengedte végre a kést, és már „nem füstölgött”, érezte, hogy megvilágosult, hogy „Buddha lett”, s hogy „egyetlen pillanatban” avagy „képben” által s vissza járta a román egész „kriminális világát”, mint őt a villany, és most „mindent tud”. És sorolni és hadarni kezdi a kérdéseket, hogy úgy-e így lesz, úgy-e arra fordul az esemény, hogy vízszerező hivatású ember volt az autóban a hulla, s hogy cukor beteg volt, a másik meg észrevette és meg látta, amint kapparja az ablakot kínjában, hogy el kellett tartanom a készüléket a fülemtől egy idő után, mert amit hallottam, azt mind jól mondta! Neki persze tagadtam, és állítottam, hogy semmi se úgy lesz, és igen reménykedek, hogy felejt, ha kimegy belőle a zárlat. Hatalmas a sivatag, hol oly sokan odavesztek, s nagy lelki erőt kíván, emelte fel mutató ujját Kátz úr, de végtére is üres. Oktáv, ki csak fél füllel hallgatott oda, felpillantott az ügyre vonatkozó jegyzeteiből. Mi ez?

*

Kilenc. Kiment jóanyámból a zárlat, melyet a kenyér pirító gép csapott bele tegnapelőtt, s villany nélkül „alig emlékszik valamire” a románból, tehát folytatom. Oktáv, a függetlenített magán eb meglazította a nyakkendőjét, és fejét jobbra-balra ingatva, s előrefelé körözve igyekezett szabadulni a nyakát és

hátát reggel óta markoló s szorongató görcsösségtől. A holttestre gondolt, majd a lányra, hogy azoknak ilyen bajuk nyilván nincsen. Előbbi már nem él, neki azért, utóbbi pedig fiatal még, és könnyű, és csak szaltózik a kertben a kis gumi tálcáján vagy asztalkáján előre-hátra, és ez az élete, és nem a bűn, az emberiség hátsó udvara, mint neki. Megpróbálta felidézni, hogy mi is a lány voltaképpen, s miként csinálja a szaltót a játékán. Nehéz feladat! Két kecses talp a lány, amely egy pillanatra benyomja a ruganyos terítőt, és két izmos vádli, és két vad térd, és két józan comb, gondolta. És mikor már a levegőben van, mindezt a melléhez vonja, és körül fogja a karjaival, és az arcát is rá hajtja a láthatatlan tengelyre, és szemét be hunyja, mintha egy pillanatra nem is élne, mert súlytalan most, és úgy fordul át a levegőben, és onnan zuhan vissza a ruganyos lepedőbe a két talpával dobbantani, és a két karjával ki nyúlni ebbe az életbe, hogy egyen súlyt vegyen a gerincébe, és úgy pattanjon vissza a súly nélküli világba, mely valódi hazája őneki. Uram Isten, sóhajtott volna Kátz úr bosszúsan, ha tudja, mi jár Oktáv fejében. Minek ez?

*

Tíz. Miközben Oktáv hátából és nyakából lassan kiállt a görcs, mely reggel óta markolta s szorongatta, egy neon világítású, nyomorult helyiségben Dr. Téglá boncoló orvos, Oktáv régi barátja „talált valamit”. Kátz úr, ki szerint „egy helyben topognak”, és „nem haladnak a nyomozói tevékenységgel”, bosszús volt. Mire várunk? Oktáv nem azonnal válaszolt neki, hanem kis idő múlva. Téglára. Ekkor megkondult a közeli katedrális harangja, majd méltóságteljesen még tízet ütött. Tizenegy óra nulla, nulla. Oktáv úgy döntött, hogy vár még egy percet. Az ablakból, ahol állt, jól látta, amint a vendéglő teraszán ülő férfiak, kiket egyenlő ingük s fehér bőrük alapján britann utazóknak,

s legényt búcsúztatóknak gondolt lenni, mintha csak a harang jeladására vártak volna, egyetlen mozdulattal magukba ömlesztik és zúdítják a sört, mely addig előttük izzadt s szorongott az asztalon. A telefonhoz lépett, és tárcsázta a számot, amelyet fejből tudott. Mikor röviddel utóbb a villára akasztotta a hallgatót, halkan füttyentett. Gyerünk!

*

Tizenegy. Jóanyám valami „általános emberit” reklamál, ki-
ben magunkra ismerhetünk. Istenem, hogy nyelne el enge-
met a cet hal! Tehát. A polgármester kimeresztette a szemeit.
Alkibiadész?! Oktáv kinézett a kertbe a gumi asztal felé. Nem
az ifjú hölgyet keresi a szemével, rögzítette a tény, de ha vé-
letlen észreveszi, nem bánja, és nem fogja szégyellni magát,
határozta el, és Kátz úr gúnyos pillantása jutott eszébe, melyet
a lányka legelső telefon hívása után „engedett meg magának”.
A polgármester köhhentett. Ki az? Oktáv engedélyt kért, majd
miután megkapta, szivarkára gyújtott. A gyufa szúró búzzal
égett fel, s még aztán is füstölgött valamennyit, hogy a magán
eb lerázta róla a lángot, és az apró gerendát, amelynek egyik
fele fekete, kunkori szénné meredt, a hamu tálcába helyezte el.
Egy görög had vezér, mondta, ki rosszat és jót egy aránt csele-
kedett! És nem mind így vagyunk-e ezzel?

*

Tizenkettő. Recseg ropog a mindenség, állapította meg a tele-
fonba jóanyám a tegnapi nap folyamán, s ki akar menni, hogy
beteg legyen, mert „egyáltalán nincs elragadtatva”, s halni kí-
ván. Mit mondhattam volna? A Borgiák 30 éves uralma alatt
háború, terror, gyilkosság s a vérnek kiontása volt jellemző
Itáliában, de ők adták Michelangelót a világnak, s da Vincit és

a renaissance-ot. Svájcban mind e közben testvéri szeretet honolt, az emberek 500 éve demokráciában és békében éltek, s mit adtak ők a világnak? A kakukkos órát. Oktáv megint főfájással ébredt, s csak fél füllel hallgatott oda, de most felpillantott az ügyre vonatkozó jegyzeteiből. Mi ez? Szörnyű álma volt. Egy irtózatos külsejű ember kis bőr nadrágban és térd zokni-ban, zölden, mint egy vadász, drót hurkot akasztott a nyakába, amely fa botban avagy két kezes fogantyúban végződött, és annál fogva pörgetni kezdte őt, és ő meg halt. A férfi erre abba hagyta a pörgetést, a testét talicskára húzta, ki szedte a nyakából a drótot, s egy gödörhöz vont, és aufiderzén, mondta neki. Erre a szóra ébredt föl. Aufiderzén.

Agafina Anna

Majmok VIII., 2017

aluminium karc, akvatinta, 30 × 20,5 cm

Horváth Florencia

lék

Esteledett, a fehérre festett ház körül kergetted a kutyát. Utolsó sugaraiba még pont annyi erőt fektetett, hogy másnapra kipiruljon az arcod és a tarkód. P. év közben előtted ült az iskolában, nyáron pedig minden délután nálatok volt, kivéve kedden és vasárnap, olyankor a nagymamája vigyázott rá. A kapunál állt, nem tudta, maradjon-e, mert az érkezés és a távozás ugyanazon az úton zajlott. P. vacillált, akartad, hogy lássa, hogyan rohansz utána. Akkor még nem számított, mit veszítesz, ha a kutya szétrágja. Emlékszel az első óra, az első iskolai tanórára, az első madárra, az izzókra az első karácsonyfán. P. volt minden később szokásos rutinmozgásban az első pillanat. P. arca villant be évekké később is, miután végül inkább hazasétált, ha leültél a buszon. Később a maradék úgyis a kutyáé lesz. Végignézheted, ahogy nyálával szétáztatja az emlékeid, majd a kert végében minden foszlányt, ahogy elás.

ér

a földön fekszel. esős délutánokon vagy szeretkezés után
valami idehúz.
megragadja a karod, és magába ránt. ilyenkor jó, ilyenkor
megnyugszol,
ilyenkor kicsivel könnyebb, mint általában. gyomrod érintkezik
a padló
rácsaival, érrendszereddal együtt lüktetnek a szünetek.

valaki az előző kapcsolatáról beszél, más a tegnap éjszakáról
egy ismeretlennel.
bizonyos pontokon a két történet összeér, csak ami mögötte,
az nem
egyezik. kiabálni akarsz, hogy valaki húzzon fel, de nincs elég
levegőd, a tested
által bezárt rész nem enged a mellkastágulásnak.

ha most elaludnál, beszippantana a feneketlen mély. ha most
elaludnál,
megismernéd a pontot, ahol a levegőrészecskék a talajba
fúródnak.

Bali-Farkas Péter

Hajnali személy

Mi a lichthóf, kérdezed. Bejuttatja a fényt olyan helyekre, ahol nincs. Ide nyílik a legtöbb lakás véceje, fürdőszobája, a szerencsésebbeknek még a spájza is. Minél lejjebb jutottam, nőtt bennem a vágy, hogy benézzek ezeken a pislákoló nyílásokon. Nem is a voyeurködés vagy más perverzió vezényelt, azt hiszem, inkább az a vágy, hogy egy-egy elcsípett pillanatból képsorozatok, szagok, emlékek, ábrándok gyűljanak fel az agyamban.

Olyan képeket kerestem, amiket csak itt lehet látni, és nem szoktunk róluk beszélni. Senkit nem is érdekel, mi van itt, az meg pláne senkinek nem jut eszébe, hogy innen benézzen valahova. Ez amolyan társadalmilag tiszteletben tartott szabály, norma, mint mikor a strandon nem mész be a felülnézetből rétesalakú öltözőtekercesekbe, ha látod az éppen valószínűleg meztelen üdülő lábfejét a kitaposott föld repedéseibe szivárgó naptejes tócsában. Zsíros haj nyomódik a párás üvegnek. Elaludt a vécén? Nem, ébren van, és mégsem. Félálmos szuszogása belesimul a váltók jólismert kattogásába. Papamm, papamm. Füstmarta szemén úgy suhannak a villanypóznák és az üres állomások, mint a gondolatok.

Vajon megérte megint nála tölteni a hétvégét? Tényleg olyan rettenetes lett volna vasárnap este visszatérni az albiba? Átmehettem volna a szomszédba, írtak is, hogy melyik vonattal érnek vissza Pestre. Felpakolja őket a mama, és be kellene segítenem. Kaját kidobni bűn! Nem, inkább majd hétfőn reggel! Még maradtam, mint minden olyan hétvégén, amikor elmegyek hozzá. Mikor lefixáltuk az újabb látogatást, megint napokig válogattam a filmeket, amiket nem nézünk meg, a zenekét, amiket azóta találtam, hogy utoljára láttuk egymást, összekészíttem a könyveket, amiket majd nem olvasok a vonaton. Papamm.

Érkezés után mindig egyre közelebb van a vége. Minden másodperc úgy zsong, mint a tücskök és a kabócák ilyenkor. Innentől már nem tudom élvezni, mert közeleg a hét vége. Ha nem jönnek többet, talán nem fájna ennyire elindulni az állomásról azzal a tudattal, hogy alig egy pillanat múlva vissza kell ide térnem. Papamm, papamm. Miért hív mégis mindig, vagy csak én intézem úgy, hogy hívjon? Tulajdonképpen az odaút a legédesebb, az még tele van reményekkel, várakozással, izgalommal, olyankor nem gondolkozom ilyeneken. Olyankor átélem a többórás készülődést, beleolvadást a tájba, néhány biciklis vagy gyalogos tekintetébe, akik az átjárónál várják, hogy mehessenek a dolgukra. Amint leszálok, tudom, hogy vár rám (ránk?) egy végtelen és gyönyörteljes péntek este, egy vasárnaphangulatú szombat, amikor majd este kilenc körül kidőlünk, mert annyira túltoltuk az előző éjszakát, aztán jön a vasárnap, amikor úgysem indulok el. Mindkettőnknek jobb így, azt hiszem. Ő is akarja, hogy maradjak. Vagy csak magányos, és velem könnyebb átvészelnem azt a minden ember életében folyamatosan visszatérő traumát, amit a kultúránk vasárnap estének hív? Amikor elmegy az utolsó esti gyors, aztán az utolsó személy, már nincs mit tenni, fönt kell maradni a hétfő hajnaliig. Ez általában nekem kicsit jobban megy, mert én ilyenkor még kiszívom az összes hideg korty levegőt, magamba zárok minden szagot, fényt, nézem és hallgatom, ahogy alszik. Fölbresztem, hogy elköszönjek. Legtöbbször megkérem, hogy inkább ne kísérjen ki, mert úgyis tudja, hogy utálok búcsúzkodni. Inkább csak becsukom a kaput, és szaporázom a lépteimet a vasútig. A park sötét, de nem félek, mert ilyenkor a tér már az enyém, körülvesz engem, mint valami vért. A vonat innen indul Pestre, ott is egyedül vagyok, mint az állomás felé vezető úton. Elmegy mellettem a kalauz, morog valami köszönésfélét, nem tudom, hogy engem utál-e, vagy a munkáját.

Neki már hétfő van, nekem még vasárnap. Még egy városban vagyunk, még alig húsz perce ott voltam nála, fél órája még volt tíz percem az elindulásig.

Az első órában csak én ülök a neonfényben. Megpróbálok aludni, olvasni, de ilyenkor csak a zenehallgatás megy, és bámulni az ürességet, amiben néha felsejlik valami, aztán megint eltűnik. Az összes könnyem a homlokomon jönne ki ilyenkor. Ősszel nagyjából egy órányira Kelenföldtől kel csak fel a nap, úgyhogy ilyenkor nem látom a vizet sem, mégis pontosan tudom, hogy milyen színű. A tó, ami nekem nagyon nem Riviéra, összegyűjti az összes ilyen homlokon kisírt izzadtságot. A sós cseppek átszivárognak a vonatablakokon, lecsordogálnak a fenyőfák és a kövekké fagyott tücskök között az iszapba, hogy amikor felkel a nap, mindenki láthassa, miről is szól a KFT *Balaton nyara*. *Újra vár, ja, újra... vár*. Ott hullámszik mindenki kibaszott csalódása, csak a vízbe beleázott hekk- és lángoszírtól meg a napolajtól nem lehet érezni, hogy valójában sós a víz.

Mindig egy kicsit könnyebb már, amikor hajnalodik. Az utolsó tóparti állomásnál már nem húz annyira a víztömeg. A vaszag elálmosít, Kelenföld előtt pár perccel felriadva összekapom a holmimat, még egyszer megnézem az ablakban visszatükröződő foltokat, amiket csak én látok, majd még egy pillantást vetek arra a nyershússzínű kárpitra, amin egy következő pénteken édes várakozásban nézem a vizet, ami olyankor nem is annyira sós.

Lukács Flóra

3-6-11

Nem futnak a lovak szombaton,
a lelátókon nem esznek sült krumplit ketchuppal,
nem isznak sört, turffel és cigarettával kezükben,
akik harminc éve szorítják saját combjukat
minden befutónál.

Feketék a kivetítők,
a paták nyomát elmosta az eső.
Mellkasomban dobognak,
torkomban fújtatnak,
én izzadok helyettük takarók alatt.

Fűszeres szél fúj,
nem futnak még a kondenzcsíkok sem az égen.

A berlini kéket, a párizsi kéket,
az aquamarint nézzük.

Nem adnak hangot a színek.

Egyre több sün jár a kerületben.

Ott születik a félelem,
ahol több macskát látok egy nap,
mint élő embert.

Girhesek, nyüszítenek, egymás húsába tépnek.

A véletlent keresem, nyakán áfonyaillattal.

Oxigénhiány

A lila a-k, a kék o-k,
a zöldes lámpafényben
a sárga ujjak a narancshéjakon,
a vörös címke, amit lekaparsz a viszkisüvegről.
Két korty között a körmöd alól
nyalogatod a gyantát.
A fejedet mintha rozsdás abroncs szorítaná.
Folyékonyvá válik a levegő.
Öt tonna víz alatt próbálsz lélegezni.
Az inged a tüdőd szorítja.
Nem telik, csak múlik a kurva idő,
te meg haldokló medúzatested
vonszolod végig a városon,
a fényesre kopott kockaköveken.
Hallgatod a platinaszőke csendet.

Agafina Anna
Üresség II., 2016
litográfia, 24 × 32 cm

Hans Bethge

A koporsó

Barcelonában 1900 tavaszán zajos politikai zavargások voltak, ami nem ritka ebben a könnyen élénkülő városban. Ezúttal azonban annyira elharapóztak, hogy forradalom kitörése fenyegetett. A kormány új adókat vetett ki a túlterhelt spanyol népre, hogy fedezze a hadisarcot az Amerika elleni vesztes háborúja után, de a nép megtagadta az adók befizetését. Barcelona ijesztő benyomást keltett azokon a napokon, mintha súlyos viharfelhők ereszkedtek volna a városra. Minden boltot eltorlaszoltak, felfüggesztették a villamosforgalmat, az üres utcákon pedig hordákba verődött, zúgolódó csócselék garázdálkodott. Nőket és gyerekeket szinte nem is lehetett látni. A *Guardia Civil*, a királyi csendőrség igazán derék állami szerv, ami még mindig őrizte a nép tiszteletét. Tagjai kis csoportokban, óriási lovakon ülve felügyelték az egyes városrészeket. Jelentős erőt képviselt a revolverekkel felfegyverzett segédalakulat. A titkosrendőrség mindent megszállt. A város börtönei és az erőd, a sziklaszirten trónoló, dacos Montjuïc megtelt őrizetessekkel. A San Jaime téren álló városházán összegyűltek a város sápadt tanácsosai polgármesterüknél, és reszketve gondoltak a feltűzelt nép fenyegetőzéseire.

Éppen akkoriban költöztem új barcelonai lakásomba, a San Juan útra, egy széles, platánokkal övezett sétányra. A ház alsó szintjén raktár volt. Bejárati ajtaja fölött nagybetűkkel ez a szó állt: *ATAÚDES*, azaz koporsók.

Koporsóraktár volt. Ha az ember benézett az üveg bejárati ajtón, amit ezekben az utolsó napokban persze eltorlaszoltak, nem is látott mást, csak koporsókat. A falhoz rögzített állványokon és körbe a földön helyezték el őket, betöltöttek minden zugot. Mindenféle méretű, formájú és színű koporsó volt ott,

ízlés szerint rövid s hosszú, keskeny és széles, lakkozott, pácolt vagy polírozott fából, és amit a spanyolok különös mód szeretnek, fehér vagy fekete vászonnal bevont koporsók. Voltak koporsók felnőtteknek, fiatalabbaknak. Aztán voltak a legkedvesebb, aprócska koporsók is a csecsemőkorukban meghalt vagy holtan született gyermekeknek.

A koporsóraktár a főbérlőmhöz tartozott, Enrique Sanchez úrhoz, akinél egy fiatal lány szolgált. Az asztalosműhelyből hozott kis halottas ládákat kellett bevonnia vászonnal, gyöngyökkel és más díszekkel. Sanchez úrtól tudom, hogy Conchitának hívták ezt a vékony, szép hajú leányt. Valahányszor végigmentem a folyosón, nem mulasztottam el bekukkantani a raktárba vezető, többnyire nyitott ajtón, hogy megpillantsam a munkája fölé hajoló, szép Conchitát. Arca olyan volt, akár egy sápadt, gyászoló angyalé. Köszöntünk egymásnak, amikor a ház lépcsőjén néha találkoztunk, vagy elhaladtam műhelyének ajtaja előtt s meglátott, tudta ugyanis, hogy Sanchez úrnál lakom. De még soha nem beszélgettünk egymással. Egyik délután aztán, mikor alkonyodni kezdett, és a városból hallani lehetett a zavargások távoli lármáját, beléptem a koporsóraktárba, hogy megnézzem, vajon Sanchez úr, akivel beszélni szerettem volna, a műhelyben van-e, vagy a mögötte lévő, kisebb dolgozószobában.

Sanchez úr házon kívül van, felelte Conchita, aki éppen egy újabb koporsót díszített szegőszalaggal, és görnyedten ült egy alacsony fahokedlin. Mialatt beszélt, felém fordította sápadt arcát, s rám szegezte a tekintetét. Milyen szép volt ez a lány. Hamuszürke ruhát viselt és egy fehér azáleát a keblén. Selymes haja úgy fénylett az alkonyatban, hogy az ember azt hihette, a hold néhány ezüstsugara előző este belelopta magát, és többé nem talált vissza. Törekeny volt, mint egy virág tavasszal, elbűvölő, mint egy szép álom.

Ismét a munkája fölé hajolt, egy ideig csendben néztem, aztán beszédbe elegyedtünk, én pedig letelepedtem az őt körbe-

vevő koporsók egyikére. Conchita nem katalán volt, ezt hamar fel lehetett ismerni a beszédén. Olyan lágyan és édesen beszélt, mint a vékony valladolidi lányok, akiknek az ajkán mintha mindig mosolygós vágyakozás ragyogna. Beszélgetésünk közben megkérdeztem Conchitától, honnan származik, azt felelte, hogy az ó-kasztíliai Saldañából való, León környékéről.

Miről beszélgettünk még – már nem tudom. Nem mondtam meg neki, hogy szépek találom, pedig szerettem volna. Aztán azt kérdeztem tőle, nem fél-e a zavargásoktól a városban.

– De – felelte –, nagyon félek tőlük.

Munkájából csak ritkán nézett fel. Finom kezei szüntelenül, serényen dolgoztak, ahogyan apró szegekkel a koporsó fedeléhez erősítette a szalagot. Bal kezének kisujján aranygyűrűcskét láttam megcsillanni. Miközben előrehajolt, néhány selymes hajtincse a homlokába hullt. Lassan és halkán beszélt. Hangja egészen olyanak tűnt, mint egy elbűvölő zene az alkonyatban. Legszívesebben csendben hátradőltem volna, hogy becsukjam a szememet és megkérjem Conchitát, hogy mindig csak halk és titkos szavakat leheljen az alkonyatba, mert szerettem volna átadni magam csengésüknek. Ilyen bájosan beszélt ez a leány.

Munkáját akkor sem hagyta abba, amikor a szülőföldről meséltem neki, de azért áhítattal hallgatta. Észrevettem, hogy hirtelen összerezsent, aztán halkan felsikkantott. Felnézett és láttam rajta, hogy holtsápadttá vált.

– Mi lelte? – kérdeztem.

Nem válaszolt. Remegő bal kezét végighúzta a száján, hogy feligyon egy piros vércseppet az ujjáról. Jobbjával némán a koporsóba mutatott. Előrehajoltam és láttam, hogy egy vércsepp hullott a koporsóra. Conchita megsebezte magát a kalapáccsal, és kibuggyant a vére.

Aggodalommal nézett a pirosló vérfoltra a világosbarna fakoporsón.

– Nagyon fáj? – kérdeztem.

Úgy tűnt, nem figyel rám, csak hallgatott, mintha máshol járna lélekben s gondolatban.

- Ez nem jó jel - mondta aztán -, egy részemnek ebben a koporsóban kell nyugodnia. A vér vonzza a többbit.

- De Conchita - igyekeztem nevetve válaszolni -, miket beszél? Nagyon helytelenek az efféle gondolatok.

Erre megrázta a fejét.

- Nem - felelte. - Biztosan tudom, a vér vonzza a többbit.

A keblén fehéren szikrázó azáleára pillantva hirtelen jó ötletem támadt. Gyors mozdulattal letörtem a virágot, és beledobtam a koporsóba.

- Így ni - szóltam -, megkapta áldozatát a koporsó.

Sápadt arcán mosoly suhant át.

- Aligha lesz ez elég - felelte. - Ez csak egy virág, ráadásul már hervad is.

- De ha nem csöppen ki a vére, akkor ez a virág a mellén hervadt volna el, és nem a sötét koporsóban. Így azért mindjárt más!

- Én is azt szeretném, hogy a koporsó elégedett legyen a virággal - mondta Conchita -, de nem hiszem.

- De akkor ez egy kegyetlen koporsó lenne - feleltem szándékosan könnyed hangnemben, aztán felálltam, hogy elinduljak.

Kezet nyújtottam neki, ő viszonzta. Keze hűvös volt, törékeny, és még mindig remegett.

- Most bemegyek a városba - mondtam -, hogy megnézzem, mi újság. Hallgassa csak! Ez nem egy lövés volt? Kérje meg Sanchez urat, hogy kísérje haza. Ne menjen ki egyedül az utcára. Viszontlátásra, Conchita!

*

Besiettem a városba. A külváros utcái szinte teljesen elnéptelenedtek a szürkületben, mintha kihaltak volna a házak. Elbariká-

dozott üzleteivel a város nekropolisz benyomását keltette. Csak férfiakat láttam, egyedül vagy kisebb csoportokban, akik izgatottan beszélgettek. Amikor a szép, széles Paséo de Graciához értem, hirtelen a legélénkebb nyüzsgésben találtam magamat. Izgatott embertömeg gyűlt össze, jöttek-mentek az emberek. Hol egy merész szó hangzott föl, szabadságot követelve, hol egy gúnyos nevetés, hol pedig a katalán himnuszt énekelték, a *Segadorst*. A rendőrségi segédalakulat néha szétoszlatott egy-egy csoportot, de az emberek újra meg újra összezártak. Egyes helyeken kisebb dulakodások is kialakultak a nép és a sorraiban szaglászó titkosrendőrök között, ha az utóbbiak arra vették a céljukat, hogy odasózzanak valakinek egy-egy meggondolatlan szóért. Kövekkel dobálták meg a környékbéli módos házak ablakait. Az egész sétányt az összetört gázlámpák üvegszilánkjai borították. Több erkélyről beszédeket tartottak, az egyiket ujjongva fogadták, a másikat lehurrogták. Heves jelenetekre is sor került. A rendőrség nem sokat tett.

Aztán lassan az egyetem irányába indultam. Itt különösen nagy volt az összevisszaság. Az egyetem előtti téren zúgolódók tolongtak. A diákok, akik Spanyolországban mindig elsőként veszik ki a részüket a politikai tüntetésekből, kivitték a padokat az előadótermekből, és barikádokat építettek belőlük. Egyre több padot cipeltek oda és halmoztak föl, zajongtak, és izgatottság ült ki az arcukra. Most egy vékony fiú lépett a barikádra, és magasra emelve lengette a piros-sárga csíkos katalán zászlót. Daliás, fekete fürtös ifjú volt, ajka fölött alig serkent a bajusz. Széles karimájú kalapot viselt, festők módjára visszahajtván. Így állt ott csillogó szemekkel, harsányan kiáltozott, szavait lelkes kórus kísérte: „Le a monarchiával! Éljen Katalónia! Éljen a szabadság!”

A *Guardia Civil* néhány tagja a barikád elé lovagolt, így oszlatva szét a tömeget. Miközben a zászlót lengette, a fiatalember pisztolyával lövést adott le a közeledő csendőrökre. Egyikük für-

gén a barikádhoz vágatott, kardot rántott, felemelkedett a nyergéből, és akkora erővel sújtott le pengéjével a fiú vállára, hogy kardja mélyen a mellkasába hatolt. A diák összeesett, a zászló pedig a mélybe hullott. A tömeg úgy rikoltott fel, mint egy megkínzott macska, megtámadta a *Guardia Civilt*, és megpróbálta elvenni a fegyvereit. Még néhány lövés dördült. Mindenki átkozódott, üvöltözött, az öklét rázta, az arcokon rémület és kétségbeesés tükröződött. Elfordultam ettől a borzalmas képtől, és lassan tovább sétáltam a Plaza de Cataluña mentén a csendesebb Rambla felé. Máskor virágstandok állnak itt, katalán lányok árulják a Barcelona kapuján kívül szedett virágaikat. Szerettem volna friss azáleát venni Conchitának, de hiába is kerestem volna ma virágot a Ramblán. Ahol máskor rózsákat és szegfűket lehetett látni, ott most lángoló, dühös tekintetű embercsoportok tolongtak, és felizzottak a republikánus érzelmek.

Inkább a kikötőhöz sétáltam, csónakba szálltam, s kivitettem magam a nyílt vízre, hogy egy darabig távol legyek a forgagtól. Csodálatosan nyugodt este volt, enyhe szellő fúj a szelíd víz fölött. Hátradőltem a motorszekrényen, és miközben alig észrevehetően haladtunk a hűvös sötétségben, láttam, amint az első csillagok felragyognak az égen a hold ezüst sarlója körül. Milyen szép volt! Kényszerítettem magam, hogy ne gondoljak a zavargásokra a városban. Nem sokkal később már csak az estére és a csillagok lágy ragyogására figyeltem, és élveztem az egyedüllétet.

Aztán visszatértem a szárazföldre. Lakásomhoz a szép városi park mentén jutottam el, ahol a mimózafákon mindenféle madár zsibongott. Sajnáltam, hogy nem hoztam virágot Conchitának. Sanchez úr házában lenni, a folyosón megpillantottam az idős, megrendült arcú házfelügyelőnőt, aki mozdulatlanul állt Conchita műhelyének bejárata előtt. Biztos, hogy valami nincs rendben.

- Mi történt? - kérdeztem az asszonytól.

Szája elé tett kezével jelezte, hogy maradjak csendben. Intett nekem, majd óvatosan kinyitotta a raktárba nyíló ajtót. Ott ült Conchita a gázlámpa fényében, és sírt. Ráborult az egyik koporsóra, átkarolva azt. Lámpafény villódzott a haján. Időnként zokogás rázta fiatal testét. Se nem látott, se nem hallott, egészen átadta magát fájdalomnak. Szívszorító látványt nyújtott.

A házfelügyelőő óvatosan becsukta az ajtót.

– Miért sír Conchita? – kérdeztem.

– A koporsó miatt – felelte az idős asszony.

– A koporsó miatt?

– Kedvesének lesz a nyughelye. Megölték.

Ekkor mindent megértettem. Miközben komor hangulatban felmentem a lépcsőn, ismét láttam magam előtt a barikádon álló, csinos diákot, aki csillogó szemekkel lengette hazája lobogóját. Szegény fiú, szegény sápadt Conchita.

Fent a szobámban kinyitottam az ablakot, és kiléptem az erkélyre. Innen is látni lehetett a holdsarlót és a tenger ezüstös vonalát, amely a távolban fénylett. A város mélyéből még mindig hallatszott a tömeg lárma. Időnként a szél az ijesztő *Segadors* zúgó taktusait hozta a messzeségből. És a vég nélküli kiáltozást:

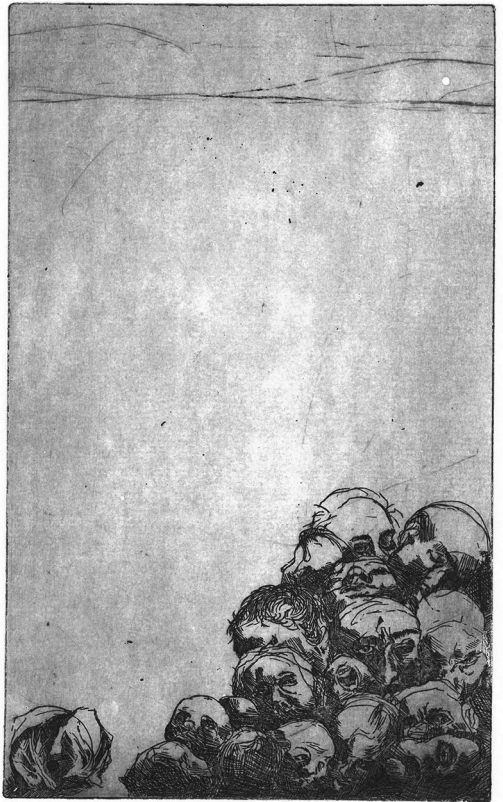
„Visca Catalunya!... Éljen a Köztársaság!... Éljen a szabadság!... Éljen a szabadság!... Éljen... a... sza... bad... ság...!”

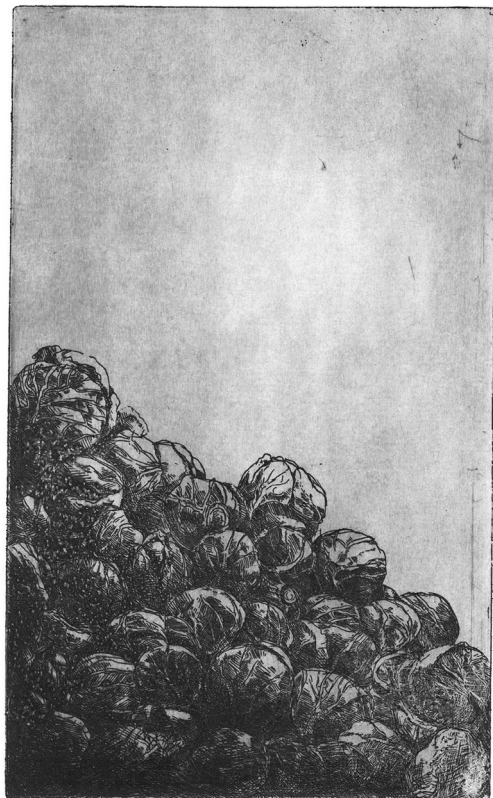
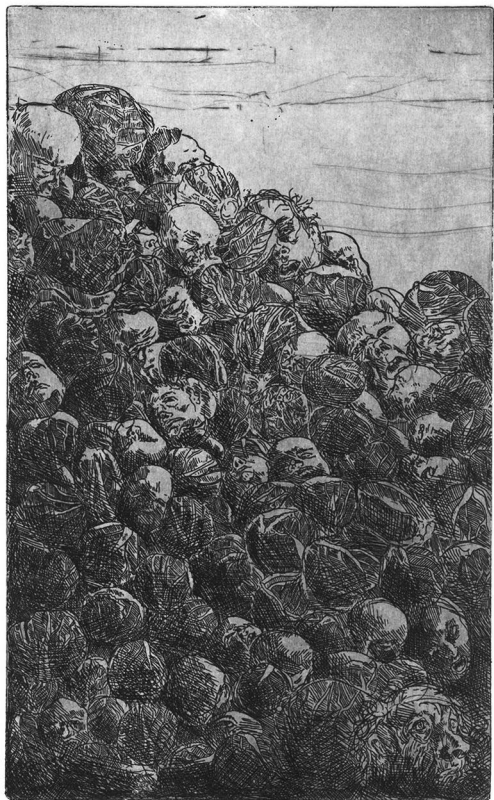
Jaksics Réka fordítása

Nyirán Ferenc

Mulandóság

Visszamentél a bakonyi faluba, ahol
a gyerekkori nyarakat töltötted.
Valahogy minden sokkal kisebbnek tűnt,
mint akkor. Remélted pedig, hogy a
szűrős magány oldódik majd benned.
De csak még jobban szorított. Pedig
tudhatnád, nem gyógyír a nosztalgia
semmire. Csak az idő múlására emlékeztet
részvét nélkül. A temetőben hosszas
keresés után rábukkansz őseid sírjára.
Még soha nem érezted ennyire a halál
közelségét. Az őszi nap melenget. De
a világ furcsamód egyre titokzatosabb.
Pedig nem is oly rég még bölcsnek
gondoltad magad. Kifakulnak a színek
is, miközben egyre jobban belesimulsz
a hétköznapok lassan csordogáló
perceibe. Aztán egyszer csak
eltűnsz az időben.

Agafina Anna

Káposzta-fejek I-III., 2016

alumínium karc, akvatinta, egyenként 13 × 21 cm

Littner Zsolt

A sárga boríték

Kellemetlen erekcióm támadt a lomtalanítás porszagú rendtelenségében. A sárga borítékból négy darab, nagyalakú fotó hullott ki, amelyeken egy húszas évei végén járó nő mosolygott illedelmesen összezárt lábakkal, meztelenül. Az első a Balaton közepén készült, a nő az árbócnak támaszkodik és két kézzel fogja a térdén az éppen letolt virágmintás bugyogóját. Csukott szemmel nevet a suta helyzeten. Könnyen megszabadult a melltartójától, de a bugyira nehéz lehetett rábeszélni, a fényképész félt, hogy meggondolja magát, ezért rögtön exponált, amint a combok bundás köze napvilágra került. A második képen a nő már megszokta meztelenségét, minden ruha nélkül néz a messzeségbe. A fényképész időközben felbátorodott, közelebb lépett, a nő csak a szeméremszőrzetétől felfelé látszik, mögötte már nincs sem árbóc, sem vitorla, csak a Balaton sima végtelensége. A negyedik a fényképész újabb sikere, megint vetkőzésre bírta a nőt, de immár beltérben, egy tükör előtt, félig elfordított fejjel, sámlin áll a fekete-fehér vénusz, és a magasba emeli a kezeit. Igazán nem számíthattam rá, hogy váratlanul előlebben ez a szellemnő. Pedig meg se dörzsöltem a borítékot. Körbepillantottam a lomtalanítók felé, de úgy tűnt, hogy a fotókat nem vette észre senki. A szétszórt iratok, számlák és egyéb dohos papírok között előrehajolva próbáltam leplezni kínos merevedésemet, miközben a táskámba gyömöszöltem a képeket. Berántottam a cipzárat, elszigeteltem a veszelYES démont a külvilágtól.

A férjem azt mondta, hogy már helyreállt a rend, és nem kell félni semmitől. Sosem érdekelt a politika, és az uram szerint ez így nagyon rendjén van. Akkor kezdődik a baj, ha a nők politizálni kezdenek. Nekem az a dolgom, hogy boldoggá tegyem.

Így mondta már sokszor. Ez az egész szerencsétlen ügy júniusban, Nagy Imre és bűntársai, borzasztóan sokat beszéltek erről a társaságban. Szerencsére az én férjem okosabb annál, minthogy efféle vitákba bonyolódjon. Tudós ember, a tudományon kívül nem hajlandó semmivel sem foglalkozni. Bemegy az egyetemre reggel, és csak késő este látom, vacsora közben is a munkájáról mesél. De amikor júniusban a *Népszabadság* megírta, hogy Nagy Imrén és bűntársain az ítéletet végrehajtották, akkor nem lehetett bírni evvel a sok izgága emberrel. Feljöttek, mert szerintük ezt meg kell beszélni. A konyhába menekültem a hangoskodásuk elől. Mondták és mondták, háborogtak és vitatkoztak. Az uram csak ingatta a fejét. Kellemetlen volt, igen örvendtem, mikor végre eltávoztak. Az én mindenem azt mondta, hogy biztosan van köztük besúgó. Végre elmúlt ez is, már legalább egy hónapja nem telefonálnak, nem akarnak felugrani meg megbeszélni. És most csak magunk lehetünk, ketten az úton, ebben a meseautóban. Vadonatúj Wartburg, nemrég kaptuk meg rá az engedélyt a minisztériumból. Mikor megismertem a jövődöbelimet, rögtön tudtam, hogy fontos és intelligens úriember, de hogy egyszer gépkocsival fog engem a Balatonra sofírozni, hát ezt nem mertem volna remélni. Képzeljék, azt mondja, hogy jó kocsik ez a Wartburg, de neki csak a Mercedesz az igazi autó. Azt dörmögte azon az édes-morgós hangján, hogy nemsokára Mercedeszt fogunk venni, de ezt már tényleg nem lehet elhinni. Mióta apust az igazolóbizottság internálta az ostrom után, egyik szerencsétlenség ért minket a másik után. Nyugodtan kijelenthetem, hogy a férjemet az Úrjézus küldte a megmentésünkre, igen, így, többes számban merem mondani, mert azóta apusékat is békén hagyják. Azt is mondja az én uram, hogy nem akarnak rosszat nekünk a szovjetek, és különben is, nekik vannak a legjobb tudósai a világon. Ő mindent tud. Az ostrom előtt egyszer már voltam a Balatonnál, de persze nem autóval. Ígéretem van, hogy vitorlázással

fogjuk tölteni a következő hetet. Napok óta készülődök, varratam egy új fürdőruhát is. Az én uram és parancsolóm nagyon szeret fényképezni, saját maga hívja elő a képeket. Most is nála van a Leicája. Azt mondta, hogy majd a tó közepén, ahol senki sem lát, rólam is csinál pár képet.

Ez egy rendes hely, magának is tetszik, ugye? Képzelve, még nyugalmazott papok is vannak! Az igazgató úr minden nap vizitál nálam, és megkérdezi, hogy Katinka néni jól érzi-e magát? Általában még tréfálkozva azt is hozzáteszi, hogy neki nagyon fontosak a visszatérő vendégek. Igazán elbűvölő úriember. Persze beszélgetni itt sem nagyon akar velem senki, pedig sok jó történetem van. De annyi baj legyen. Itt van nekem a tévé, annak mondom a magamét. És maga? Minden rendben van a gyerekekkel? Persze, persze, bólogattam, és babráltam kicsit a táskám cipzárjával. Eszembe jutott, hogy a férje hamvait megtaláltuk az ágyneműtartóban. Megkérdeztem, hogy behozzuk-e neki az otthonba, de nem értette, tanácstalanul mosolygott rám. Jézusmária, mi a fenét csináljak az urnával, dobjam azt is a konténerbe? Katinka néni már nem megy haza, eladták a lakását. A lánya külföldön él, csak ritkán tud hazajönni, és engem kért meg, hogy válogassam át a családi iratokat, mielőtt a lomtalanítók mindent kidobálnak. Egyébként is én csinállok mindent, nincs más, aki törődjön Katinka nénival. Nem volt egyszerű az otthont kiválasztani. Miután a Normafa Idősek Házát megnéztük, kiabálni kezdett az autóban. Komcsik közé márpedig nem megyek! Nem vagyok hajlandó ilyen emberek között étkezni. Képzelve, hogy lemegyek az ebédlőbe, és elkezdik nekem szidalmazni. Nem hagyom, hogy bántsák azt az embert, akit én tiszta szívemből szeretek. Ő a mi vezetőnk. Jártuk az otthonokat. Nem mert már vezetni, én fuvaroztam az öreg Mercivel. Az út menti fészületek mellett mindig keresztet vetett. Mondtam már magának, hogy mekkora húhót csináltak, mikor átvettük a Mercédeszt? Bólogattam, hogy már

legalább négyszer tetszett mesélni. Személyesen utaztunk Stuttgartba az én Kálmánommal 1971 januárjában. Tényleg nem hallotta még, kedves? Láttuk, ahogy összeszerelik ezeket a Mercédész-gépkocsikat. Csupa fekete hajú, bajuszos ember dolgozott a futószalag mellett, megkérdeztem a Kálmánomat, azt mondta, hogy török vendégmunkások. Képzelje. Aztán az udvaron ott álltak sorban a vadonatúj Mercédészek, és a legelső, a galamszürke volt a mienk. Tojás alakú rendszám volt az autón, azzal jöttünk haza Budapestre. Mindig a szarvasbőr kesztyűmben vezettem. Katinka néni mosolyogva behunyta a szemét. Az évek óta szitáló Alzheimer-kór lassan betakarta a mindennapi szorongásait. Eltűnt belőle az arisztokratikus agresszivitás, megszelídült. Jól állt neki. Liebhaber Kálmánné, született Erdey Katinka felnevetett, és szégyenlősen összefogta magán a pongyolát. Rezgett a mobil a zsebemben. Mire lettettem, Katinka néni már nem foglalkozott velem, az ebédről félretett csirkecsontokat igyekezett aprólékosan leszopogatni. Elégedetten nézegette a tányérját. A nővérpultnál szóltam, hogy majd nézzenek rá egy kis idő múlva.

A péntek délutáni magány az irodában az elrévedések és a kísértések ideje. A munkatársak már leléptek, csak én ülök az íróasztalnál, előttem a zöld posztón négy darab fekete-fehér fotó, mellettük a sárga boríték. Kissé zavarban vagyok, mert nem nekem szól a nő szemében bujkáló ígéret a vetkőzést követő szexről. A fényképész magának akarta rögzíteni az enyhén narancsbőrös combokat, a gyönyörű melleket és a rendetlen hónaljzsőröket. A nő megadó mosollyal fogadta el testének örök időkre szóló lemeztelenítését. Csakhogy hiba csúszott a fotográfus számításába. Nem számolt azzal, hogy megöregszik és meghal, és vele együtt a vágyai is eltűnnek. A képek viszont nem akarnak megvénülni, hanem gázszámlák és családi portrék közé rejtőzve türelmesen kivárják, hogy valakinek megmutathassák a kerek csípőt és a telt melleket. Én vagyok, aki

megtalálom a sárga borítékot, és megkívánom a rég elporladt fotográfus nőjét. Most már az enyém. Elsajátítottam a gazdátlan nőt. Én találtam, tulajdont szereztem rajta. Elrakom majd az ügy aktájába, ahol a végrendeletet is tartom. De most még nem pakolom el, itt hagyom magam előtt az asztalon, ma délután még itt marad, és mikor odatéved a szemem, akkor mindig elolvasom a cirkalmas feliratot a borítékon, hogy Katinka, 1958.

Szabó Dárió

Fákat, fény nélkül

A panelházak ablakai
leképezik, ami
az éjjeli égboltból maradt.
A lépcsőházak
mozogni tanulnak, önállósulni, életet
színlelni; légkörük invázió utáni,
lázadás előtti.
A kinyíló ablakok
mozgása
az ébredező felhők nyújtózkodását
másolja;
a tea- és a kávégőz
kozmosz ásítás.
Kinézni az ablakon.
Tükörnek háttal állni.
Nem rondíthatsz bele; benned látszik, benne
nem látszol, nem számítasz.
Fákat látni fény nélkül,
kukkolással felérő tett.
A tekintet,
a tekintet,
a tudatos tekintet fel-
vágja a látómező érhálózatát –
a szem folyik ki belőle.
Kalapot emelni fejről az
évig, és vissza nem a
fejre, dombtetőre.
Szavak helyett
betűkkel kezdeni a gondolkodást;

elhagyni
a rutint, majd újra megtalálni.
A közeledő Nap hónaljszagú börtönőr.
Ilyenkor. Hajnalban.
A kozmosz a szobába szorult. Sápadozik,
súlyát veszti;
betűri ingét, hogy ne lógjanak ki alóla a
csillagok; fogat mos a tompa fénnel, ami
nem is fény, csak idézi azt; cipőt köt,
bolygók pályáját dönti el közben; a Hold által
itt hagyott, teleírt noteszt
kiradírozza,
meteoritdarabkákat hullajt rá.

A tér trónfosztása

Éjszakánként a tárgyak tudata nem pihen, kihívás elé kerül – az anyag mintha beszéddé válna, hibák csúsznak bele, kimaradások jellemzik; éjszakánként csak a tervezés marad a tárgyaknak –, sokkal inkább az időhöz kerülnek közel, nem a térhez.

Ilyenkor a hegyek ledobják szerkezetüket – összeomlanak.

Az anyag lebegésben marad, a szavak, amiket forma híján kilöknek magukból, csak azok érnek földet – nesztelenül, erőszak nélkül hullajtják darabjaira a valóságot,

hogy a tér uralma megszűnjön, attól független, távolságokat nem érző tudatra cserélődjön. Egy szempillantás alatt történik mindez, az észlelés

kisiklik, helyét veszti a folyamatban, nem jut túl a formán,

mint a vízfesték, halványít, kontúrokat téveszt, szétáztat engem és azt is, ami körülvesz.

Megosztódnak a tulajdonságok; megkapom az észrevehetetlenség előjogát, de épp csak olyan mértékben, hogy még ne legyek áttetsző, hogy még akaratlanul is képes legyek kitakarni magam, hogy a horizont még ne fogadjon be teljesen, de ne is lökjön ki magából,

hogy a relációkat elfelejtssem, hogy

a jelek és a jelöltek határozottan megmaradjanak, de a jelölő

úgy legyen ott, hogy tudni lehessen róla, de hozzáférni semmiképp.

Gáspár Sára

Repülők délre

Megyünk át az úton, izzad a tenyerem, anyát megkérem, hogy engedje el, én nem vagyok már ötéves, mindjárt odaérünk. Máskor, amikor megyünk az úton, az öcsém kezét fogja, én meg előttük megyek, mintha nem együtt mennénk, de most nincs itt az öcsém, máshol van, anya nem az én kezemet fogja.

Délután nem jön értem az iskolába, fel akarom hívni, hogy mégis foghatja a kezemet, a tanító néni az arcomhoz tartja a telefonot, nem veszi fel, végül ő visz haza, anya kiabál vele, amikor hazaérünk, hogy éppen indult volna, aztán berak a szobámba, dühösen kiborítja az építőkockákat a földre, hogy építsem fel megint azt a repülőteret. Majd ha kész leszek, bejön megnézni, pedig legutóbb visszapakolta a kosárba, azt mondta, nem vette észre, hogy az egy repülőtér volt. Most egy sokkal nagyobb építék, olyat, ahonnan még Szerbiába is el lehet jutni, anya azt mondta, egyszer elvisz minket oda, és megmutatja, hol nőtt fel, csak az öcsém biztosan nem bírná ki az ötórás buszutat, majd ha meggyógyul, vagy ha nagyobb lesz. Szerintem repülővel gyorsabban odaérnénk, mondom, de anya szerint Szerbiába nem lehet repülővel menni.

Már az utasokat is beültettem a gépbe, várom anyát, hogy elinduljunk, addig a kifutópályán körözünk, az öcsém bábuját kiveszem, hogy ne szédüljön el, anya nem jön, sírást hallok, lehet, hogy csak a tévéből jön, még sosem hallottam sírni, nem biztos, hogy ez az ő sírása. Hangosabban berregtetem a kipufogót, már minden utas ideges, miért kell körözniük, ők már ott szeretnének lenni Szerbiában, azt mondják, ne várjuk meg anyát. Jól van, nyugalom, ezt mondom nekik, aztán kiszaladok a szobából, anya tényleg sír, visszaszaladok, lemon-

dom a járatot, ez a járat úgy is csak azoknak van, akik nem bírják a buszutat, átrakom őket a buszra, nem érdekel, mit mondanak.

A repülőket agyagból csináltuk, az öcsémé csúnya lett, ezért azzal csak a zuhanást teszteltük az emeletes ágyról, sírt, amikor kettétört, csinálunk majd más anyagból, mondom neki, annyit is ér, ha összetört, ledobtuk az oroszlánfejű szobrot is, az nem tört el, anya ez milyen anyagból van, kérdezem, de csak leszid, leszok szíves nem dobálni, mert őt azért kaptuk a nagytól, hogy segítsen az öcsémnek meggyógyulni, elúzi a betegségeket a szobából.

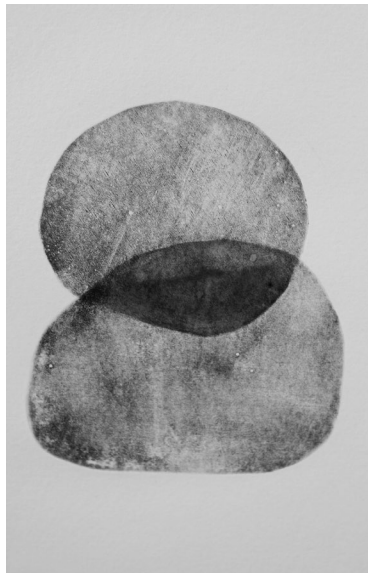
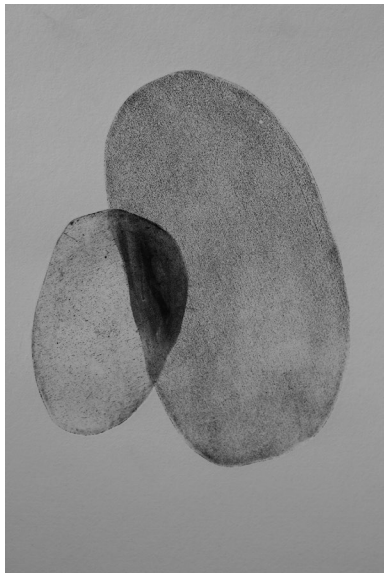
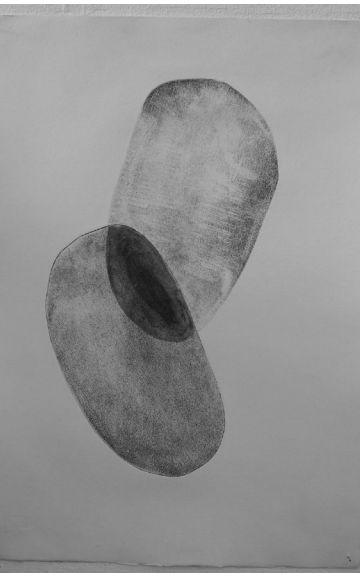
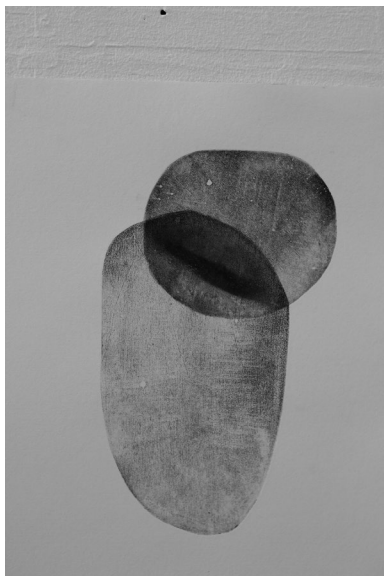
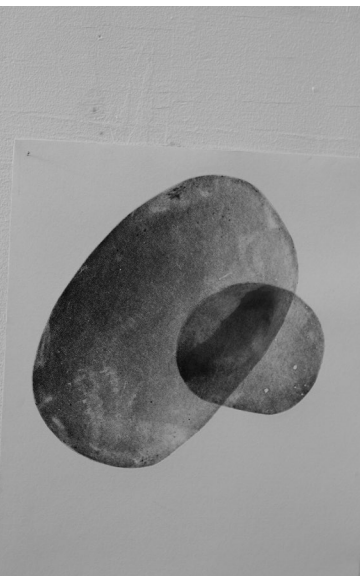
Megállt a gép, nem köröz tovább, beültetem az öcsémet, mellé a szobrot, anya bejön a szobába, *ez micsoda?*, kérdezi, már megint nem ismeri fel, csak rád vártunk, most már indulhatunk végre?, kérdezem anyát, bólint. Felszállás, kiáltok, hárman megyünk csak, a többiek busszal már elindultak, mondom neki, *az öcséd már odaért*, azt válaszolja, mivel ment, csak ez a járat indul Szerbiába, azt mondtad, oda nem mennek repülő, akkor mivel ment, busszal ment?, de anya, a buszon rosszul lesz, nem válaszol.

*

Napok óta egyedül játszom a szobában, anya megint lebontotta a repülőteret, többet nem építem fel. Az öcsém most már Szerbiában fog lakni, lehet, hogy nem költözött volna el, ha nem dobom le a repülőjét, anya az agyagot meg lehet ragasztani?, miből van az oroszlános szobor?, nem válaszol, anya semmit nem tud, anya csak hallgatni tud, mióta megkértem, hogy engedje el a kezem, mikor felejt már el végre?

Megyünk át az úton, izzad a tenyerem, anyáé is izzad, többet nem merem megkérni, hogy engedje el, pedig tényleg nem vagyok már öt éves. Már csak ketten vagyunk, össze kell tar-

tanunk, ezt mondja, akik összetartanak, azoknak biztosan fogniuk kell egymás kezét, gondolom. Ahova megérkezünk, ott az emberek a föld alatt alszanak, ezt mondja anya, *itt lakik az öcséd is*, nem értem miről beszél, átvert engem, kiabálni kezdek vele, hogy miért hagyta, hogy repülőket építsek, ha tudtam volna, hogy lefelé kell menni, akkor nem építetek hiába repülőteret, a repülőgép az égbe megy, anya, nem tudsz semmit a repülőkről, hiába ragasztottam össze az öcsémét is, *add neki szépen oda*, csak ennyit mond, ledobom a földre, újra kettétörik, többet nem fog visszajönni.

Agafina Anna

Stockholm-szindróma, 2017

akvatinta, fotóemulzió, egyenként 29,7 × 42 cm

Sopotnik Zoltán

Harmadik bűnbak-ének

Add nekem, Uram, az élcelődés erejét, idejét.

A következményeit dobd rá a házunkra, és persze engem meg-megkönyékező nyestre, Ázazel szolgájára.

Ezt a *bon mot*-t add meg nekem. Az esélyt, hogy legalább a lakótelep népét megmenthessem, legalább a környékünket óvhassam, saját rendem szerint.

Uram, add, hogy öreg, érces barátomnak segíteni tudjak, aki halott emberek szellemét menti át beteg állapotokba.

Mert Te azt súgtad neki. Hogy fordítva is így cselekedne, nem tudom, de lehet, hogy az sem lenne akaratos ellen való. Sőt, neked, Istennek, az ilyen elfogadás majdnem kötelező.

Fortepan-variáció

Ma reggel két család is jött angyalnymo-fotókat vásárolni, ateisták. Szép közhelyesen kiöltöztek, ők így ragadják meg a spirituális többletet, gondolom. Mintha két tükörcsalád látogatta volna földemet, anya, apa, két lány, egy fiú. Előre is küldtem macskánkat radarozni, milyen emberek. Semmi különös, jelezte, csak az átlag sehova-tartozás. Nem is kérdeztem tőlük, mire kellene a fotók, úgysem tudták volna megmondani. Lehet, hogy a régi nagyapát akarják visszahozni, aki a háborúban elveszítette magát. Vagy felteszik drága pénzért valamelyik helyi adok-veszek csoportba. Ámen. A múltkor egy részeg matektanár is felrakott egyet, azóta nem lát a fél szemére.

Györe Balázs

tandori-öröknap

ez nem a trieszti
csak a fűzfői öböl

hatalmas csavarok
új villanyoszlopokon
a vasúti sínek mellett

véletlenül kimosott
tavalyi vadgesztenye
kardigánom zsebében

erőtől duzzadó asszonyok
guggolva gyomlálnak a parton
feketeség lóg ki fülükből
modern technika

páncélján fekvő
teknős a járdán
visszafordítom
néz engem
pislog

hangyák masíroznak
keresztül az úton

az emberek fagylaltra vágynak

gyásztól gyászig úzi
orion a mozdulatlan göncölt

milyen a fehér csoki
fogalmam sincs

a hangyák ahogy megjelentek
épp úgy tűnnek el
a lefolyó nyílásán

most egy körnek
kellene következni

are you ready

ready made

Agafina Anna

Maneki-neko, 2017

szitanyomat, linómetszet, 25 × 36 cm

Nyelvekben utazni, ha máshogy nem lehet

Kállay Eszter, Kéz a levegőben, Budapest, Magvető, 2020

A pandémia időszakában friss levegőként hathat Kállay Eszter verseskötete. Képes otthonossá tenni távoli tereket, és ingázni kultúrák, társadalmi osztályok, nyelvi hagyományok, ősi elemek, állatok és növények között egyaránt.

Kállay első kötetének fő szervezőeleme a dialógus – és annak a hiánya. A nyelv nem csak mint médium, de mint téma és mint szerkesztői eszköz is megjelenik, a párbeszédesség számos szinten szervezi a kötetet. Egyrésztől a szerzőnek saját nyelve van, melyet kódnyelvszerűen fejthetünk fel a kötetet olvasva. Következésképpen nem használ nagybetűket, ami már vizuális szinten is előrevetíti a szövegek párbeszédszerűségét, a hagyományos mondatszerkesztési szabályoktól való eltérése pedig a hierarchizált beszéd megbontását. „A tereimben nincs egyenlőtlenség” – írja programszerűen a *tereim* című versben.

A szövegekép tiszta, különös figyelem irányul a zárójelekre, kapcsos zárójelekre és a szövegtagolásra, szinte párbeszédet alakít ki szöveg és szövegtest. A *támasz* című versben például tematikusan lecsúszásról, átlógásról van szó, a versszak vége („az álmaimba”) pedig vizuálisan lecsúszik a megelőző sorról: „ha lecsúszik egy sorom a papírról, visszasimítod, / mint azt a hajtincset, ami tizen-négy éves / koromig a szemembe lógott – most átlóg / az álmaimba.” Vagy a *társasági közhely* című versben az „[ilyenkor / madárszerűen félrehajtom a fejem, és egész kedvesen/ [nézek” sor olvasása közben, ha az olvasó félrehajtja a fejét, ténylegesen madarat lát kirajzolódni a szövegből. Miután elsajátítottuk a kötet elején ezt a kódot, a *magyaráz* című, a kötet közepén található versnél már automatikusan félrehajtja fejét az olvasó, amikor madáralakra em-

lékeztető tipográfiával találkozik. „Minden indulással nyitok egy zárójelet / (az előzőket sem zártam be” – mondja a versbeszélő a *könyök és karfa* című versben, majd a szöveg végén „elfelejti” bezárni a megkezdett zárójelét. A *magyaráz* című vers vezérmotívuma pedig a hagyma, amely a megkezdett kapcsolatos zárójel tobzódásával hagyományhatást kelt: „A kezeid között az út, amit körben tettél meg, a föld/ [hagyma alakú.”

Másrésről a lírai alany különböző országok között utazik és reflektál a többnyelvűségére, mely által kijelöli a saját tereit is. A nyelvtanulás, nyelvi humor, nyelvi nehézségek témaköre átszövi szinte minden verset, „egy idegennyelv-könyvre / kezdenek hasonlítani” – írja. A többnyelvűség otthonossága is feltűnik olykor: „bejáratott mondatokkal költözöm, / bekapcsol a mondandóm, mint egy / idegenvezetőben, aki már nem figyel” (*tenth district*). Azonban olykor mégis „lebukik” a lírai alany, kiderül, hogy nem helybéli: „Ez a kávézó arra lenne itt, hogy megnyugtasson / a maga matcha lattéjával, amit nekem sokkal / nagyobb erőfe-

szítés meginni, mint a szomszéd asztalnál / [ülő / dán fiúknak” (*az elsiklás vége*); vagy: „mondom / a pszichológusomnak angolul, aztán gondolatban az összes nyelvémen” (*száraz évszak*). A többnyelvűség kontextusában kiemelt jelentést kap az is, hogy a kötet magyarul íródott, ehhez képest idegen vagy ismerős egy-egy nyelv és tér. A nyelvi otthonosság identitásképző, és a térhez való viszonytal szoros kapcsolatban áll: úgy tűnik, hogy a lírai alany sok helyen otthon van, elsajátította az idegen országok kulturális rendszerét.

Harmadrészt olyan is előfordul, amikor nincsen szükség távoli országokra a nyelvváltáshoz. Néhány versben megjelenik a szociokulturális különbségekből fakadó egymást nem-értés is. Az *emelkedés* című versben egy taxisofőr véleménybuboréka (nem) találkozik a lírai alanyéval, a *műszak és a tej a kézben, dohányfoltos ujjak* című versekben pedig különböző munkássorsokba helyezkedik bele a szerző.

Negyedrésztt a nonverbális nyelvi jelek szövegbe emelése a magyar (és néhány szövegbe ke-

veredő idegen szó) mellett második, kísérő nyelvként funkcionál. Erre reflektálhat a kötet cím is, mely erős metanyelvi gesztus, utalhat az *elsiklás vége* című versben megjelenő, a 2010-es évek popszámainak és a korszak boldogtalanságának felidézésére („kezek a levegőben, ó, boldogtalan 10-es évek, / amikor rétegeztem a mondanivalóm, / hogy mindenkinek jelenthessen valamit”), de lehet a gesztus intgetés, kapaszkodás, a test meghosszabbítása vagy a talajtól való távolodás is. Szövegszinten leginkább a „zoomolás”, operatőri figyelemhez hasonlatos megfigyelési technikákon érhető tetten a nonverbalitás jelentősége. Túlméretezett péksüteményről tárgul ki a kép az azt evő diákokra, vagy éppen egy teljes ebédársaság képéből fókuszálunk rá a vacsorasztalon csöpögő viaszra. A *reggel élesítése* címében az élesítés szó szövegszinten is megidézi a filmes-fotós világot.

2021 elején a kötetet olvasva talán még inkább szembetűnő a mobilitás és az ingázás, költözés, otthonosság motívuma, hiszen az olvasó leginkább négy fal közé

zárva tudja olvasni a lírai alany szabad helyváltoztatását. A kötet egyik verse, a *csönd felnyitása* nagy valószínűséggel a karantén időszakában íródhatott, érzékenyen reflektál a megváltozott kommunikációs és társas gyakorlatokra. A maszk viselése akár meg is gátolhatná a párbeszédet, a kommunikációt, de úgy tűnik, a versben mégsem ez történik: „A maszk mögül sokkal könnyebb volt orgazmusról, folyásról, gyerekvállalásról beszélni” – mondja a Covid-időszakban tett nőgyógyászati látogatásáról a lírai alany.

Az országok közötti ingázáson kívül az egész kötetet végigkísérő motívum a szárazföld, levegő és a víz közötti sebes helyváltoztatás. A cím is a levegő szférájába kalauzol, majd a kötet elején repülőre szálló lánnyal indulunk, de utána megjelenik az uszoda, a tenger és a tengeri élővilág és a vízivás is, helyenként pedig a víz

és a szél összekapcsolódva van jelen: „legyen szélkormány a testem, ellenálló, / hogy ne csak beleessek az új évbe. legyenek / időszakos betegségek, megkönynyebbülés, szünetjel, / ne vegyek tudomást az alám gyűrődő / hónapokról. izzadjam át a párnát. / ne kössön meg semmi, maradjon cseppfolyós” (*évkezdés*). Az őselemek közötti közvetítés is felfogható egyfajta kommunikációként, mediátori szerepként ember és természet között. Ennek miniatürizált verziója, amikor egy-egy állat vagy növény tulajdonságát veszi fel vagy éppen nem veszi fel a lírai alany, mindenesetre pontosan ismeri őket. Például: „nem vagyok kullancs, mindenkit szeretek” (*viasz*). Helyenként a növényi-állati-emberi kategóriák átjárhatóvá, összekeverhetővé is válnak: „a talaj, mint egy szőnyeg, száját formál”; „ő mondta, hogy a madarak tépnek. / kukorica- vagy emberszemet, meg / kell élniük az idegen földön” (*idegen föld*); vagy: „hajak lógnak ki a föld felé, a gyerekek / azt mondom, hogy ritka növények” (*tudatos álmodás*).

Kállay Eszter jól ismeri a feminista irodalmat, egy-egy versében

humoros és tragikus formában jelenik meg a patriarchális társadalom kritikája: „Nincs humora, mondják a pultnál ülő vénnek” – írja a kötet elején, a *humor* című versben a „szép lány vagy, csak mosolyogj többet” típusú közhelyet bemutatva. A szöveg fricskája, hogy az írója nő, aki nagyon is jó humorral írta meg a verset. Szintén férfiak értékelik egy nő testét a *műszak* című versben („a dereka kilóg a topból, az egyik vendég rászól, / hogy meg fog fájni”), illetve a *konzultációban* is. Utóbbiban a női hallgatók és páciensek kiszolgáltatottsága és a női test közügyként való kezelése jelenik meg. A szüléskényszerre egy helyen így válaszol a kötet: „meg kell szülnünk a könyveket” (*hat húszas*). A *nevek* című versben a nők „névvesztése” (és „testvesztése”) áll a középpontban: „nagyinak hívja az anyját, mint a gyerekei, / hogy elvehesse tőle az anya nevet”, mely gesztus az otthonosság kötetén átívelő témáját a testen belüli otthonosságra és idegenségre szűkíti. De számos versben megjelennek az étkezési zavarokkal, a női test fetiszizálásával, szexualizálásával kapcsolatos gondolatok is. „Naponta

hét órát telefonálnak, hogy ne legyen testük.” – írja a *nevekben*. A telefonálás – csak úgy, mint az írás – olyan médiuma a kommunikációnak, amelyben a testünkkel nem vagyunk jelen. A kötetben, ha a női test megjelenik, akkor férfi tekintet (*male gaze*) is kapcsolódik hozzá. A telefonáláshoz hasonlóan a könyvírás, a „könyvszülés” ezen gondolat mentén értelmezhető a férfi tekintettől való elhatárolódásként is, mely alkalmat ad a test autonóm megjelenítésére.

Ha a kommunikáció felől nézzük, a feminista kritika beemelése fontos demonstráció és a külső-belső világ alulnézeti (személyes) és felülnézeti (társadalmi-politikai) diskurzusa közötti érzékeny közvetítőeszköz is.

Kállay Eszter verseskötete a kommunikáció ezer szintjét látatja, és lehetőséget ad a nyelvi közvetítés és az egymástól távoli terek otthonossá tétele által arra, amire legkevesebb lehetőségünk volt mostanság: helyet változtatni.

Bobák Szilvia

„Mindnyájan egyfajta költői figurák vagyunk”

Jenei László, *Bódultak*, Budapest, *Jelenkor*, 2020

A történelemmel kapcsolatos megértéskényszer és a realitásnak ellenálló fikciós konstrukció talán a két legfontosabb, egymásnak feszülő szervező elv, mely Jenei László *Bódultak* című regényének alapját alkotja. A történet a huszadik század európai színpadának ideológiailag megosztott

világában játszódik, a második világháború hosszú nyitányán, az Anschluss előtt. Szinte elkerülhetetlen, hogy szereplőit ne a cím fényében értelmezzük: megtört és traumatizált, öntudatlan és elvakultan önérvényesítő alakok ezer szálon összefonódó sorsa bontakozik ki a regényben.

A bódultság kifejezést a regény nem csupán olyan módon értelmezi, hogy az említett történelmi kontextusba helyezve nyilvánvalóan felidéri az eszméktől való elvakultság toposzát – a szó köznapibb, elemibb jelentésétől, az alkohol, kábítószer okozta módosult tudatállapot torzult világától a szerelmi csalódás, majd a fizikai fájdalom önkívületi állapotán, az önhittség és az elvakult művészi ambíciók, sőt az idegenségérzet spleenjének kábulatán át számos asszociáció kibontakozik. Különbözőképpen érinti a szereplőket annak érzete is, hogy közvetlen közelébe kerülnek a jelentőségteljes, az Európa sorsát szeszélyesen felforgató eseményeknek, az ellentétes ideológiáktól hevített, alulról induló szervezkedéseknek. Mindezek határozottan helyezik a figyelem előterébe és relativizálják is egyúttal az egyes ember mint történelemformáló erő jelentőségét, továbbá kikezdi a történelmi reprezentációk gyakran heroizált múltfelfogását (a mű szóhasználatánál maradván, a hős vagy balek kérdése kerül fókuszba, és marad is eldöntetlen). Egyszersmind disszonáns

viszonyba kerül egymással az eszmék összecsapásának kora a tudattalanság, a kiszámíthatatlan jövő állapotával.

A regény történelmi kontextusát a történet kezdőnapjainak szimbolikus helyszíne és időpontja (az 1789-es forradalomra emlékező Franciaország) is erősíti. Innen indul a mű „hőseinek” többsége a Salzburgi Ünnepi Játékokra, vegyes érzésekkel, indulatokkal és eltérő motivációkkal, színleg összejátszva és egymást kihasználva egy merénylet elkövetésére, illetve megakadályozására. A valóság és a színlelés szétválasztása, és a szereplői sorsok ezerféle összefonódásának feltárása (István volt Yves apjának gyilkosa és anyjának szeretője, tisztázatlan viszony fűzi Albert feleségéhez, a morfinista Simone-hoz, Yves és Kurt közös szeretője Margit) lassan bontakozik ki a műben. A regény polifonikus megalkotottsága, narrációs technikája is kitér az egyértelmű értelmezhetőség elől: az egyes fejezetek élén álló nevek (vagy épp *mind*), valamint a dátum és idő megjelölésének dokumentarista igényű pontossága egyaránt felidézhet az olvasóban naplószerű

rögzítést, de megfigyelési jegyzőkönyvet is, feljegyzéseket a történet néhány napjáról. Mindkét feltételezésnek ellenáll a szöveg, mégpedig az időnként megjelenő, egyes szám első személyű (bár kizárólag Albert személyéhez kötődő) elbeszélői szöveg és a mind megjelölés értelmezhetetlensége miatt. Főként ez utóbbi viszont erőteljesen utal a drámai művek szerzői utasításaira, mely párhuzam illeszkedik a regény egészének színházi kereteihez. Gyenge pontja ugyanakkor a szereplőkhöz kötöttség, hiszen a kiemelt nevek nem az adott fejezet egyetlen színre lépő alakját jelzik, még csak nem is az adott szereplői perspektíva kiemelt fontosságát (hiszen gyakori, hogy egy jelenet során az adott személy eltűnik, a narrátor azonban „ott marad” a jelenetben), és vannak olyan alakok (mint Simone), akik szinte megszakítás nélkül a figyelem középpontjában vannak, ám így megközelíthetetlenek maradnak, nem kerülnek az egyes fejezetek élére. A narratori önkény a cselekményvezetést is meghatározza, az elbeszélő látószólag jelentéktelen eseményeket néha többféle szemszögből is

megmutat, lényeges és központi történésekkel kapcsolatban viszont gyakran hagyja kapaszkodók, egyértelmű értelmezések nélkül az olvasót.

A többszólamúság a különféle beszéd módok ötvözetében, az elbeszélés változó ütemében egyaránt megnyilvánul, noha a váltások a személyesség különféle fokozatai ellenére sem hozzák érzelmileg közelebb az egyes karaktereket. A narráció többnyire uralkodó távolságtartása feszültséget teremt, melyet a mű mindvégig megőriz saját fikciós világán belül, és amely létrejön az olvasó elbeszéléshez való viszonyában is. A homályos utalások, egymást gyakran felülíró megjegyzések, a személyiségek morális elvitathatósága és a karakterek közti erőviszonyok gyors átrendeződése a fokozódó érzelmi elköteleződés helyett erősödő gyanakvást ébresztenek az olvasóban.

Izgalmas szerzői megoldás a műben, hogy (István gyakran leplező, gátlástalan monológjának beágyazását nem számítva) Albert, az idegenség és bizonyos fokig a kívülállás megtestesítője az egyetlen szereplő, akinek perspektívája időről időre átveszi, helyettesíti a narrátorét. Az életrajzilag Camus-vel azonosítható alak (mely azonosságot objektíve igazolja algíri származása, regénybeli életkora, Simone, az első felesége, színházalapítása és tüdőbaja) gondolataiba való behatolás tovább távolítja az olvasót a történelmi realitástól, abból az aktivisták az Író alakját úgyszólván kihagyják, nem avatják be, és ő maga sem képes lényegi szerepet vállalni a nagyszabású tervekben. Az életrajzi vonatkozásaiban megragadható írón túl Albert személye szinte karaktertípussá válik a műben, tágabb teret nyitva a valóság és annak irodalmi leképezése között. Ő maga a saját realitásában, fizikai környezetében távlatok nélkül, többek által megvezetve és sok szempontból magányosan létező szubjektum. Az otthonosság érzetét az írói hagyományba ágyazottság, a vá-

rosok beszédességének – Joycehoz hasonló – megragadása, a természet temploma előtt való romantikus, de szinte szimbolista leborulás és a szerelmi érzés disszonanciájának sokoldalú megélése, megértésének (évezredek) kudarcra teremt meg. Az író, a művész karaktere emellett tovább erősíti a műben egyébként is meglehetősen explicit és kidolgozott (évszázados múltra visszatekintő) Világszínház-képzetet.

A színlelés, színjátszás, a szereplehetőségek, a mesterséges megalkotottság hangsúlyozása áthatja a művet: Albert, a szerző alakja; István, aki mindenféle tekintetben színész; Margit, a bölcsész, aki szakmai érdeklődésből kifolyólag (is) vonzódik a színművekhez; és mindazok a további szereplők, akiknek a viselkedését szintén meghatározza a tetetés, mind bevonódnak a színházi tematikába. Yves gondolatainak szűrőjén át már a regény kezdetén megfogalmazódik e játék kiterjesztett értelme: „nem merne a játék ideájával csúfondóroisan szórakozni, mert úgy fest, ez a játék a világ alapja lehet” (38). A meg nem valósult robbantás

(a műben szinte kizárólag szimbolikusan értelmezhető) helyszíne Hofmannsthal *Akárkijének* salzburgi színházi előadása lett volna. A játék kifejezés nemcsak a történelmi valóság súlyosságát ellenpontozza, de a realitás és a mesterséges, fikciós szerkezet kettősségét is komplexebbé teszi. Mindezek mentén pedig egyre határozottabban artikulálódik a kérdés: ki a szerzője, rendezője ennek a műnek? Az egyes szereplők kiszolgáltatottak, jelentőségük elenyésző a világtörténelem horderejéhez, súlyához képest. „A küldetés teljesítve, a látszatot fenn kell tartani” (286), fogalmazódik meg a mű egyik, csaknem utolsó kijelentésében, ennek szűk hatókörét, elenyésző érvényességét az események továbbgyűrűzése húzza majd alá. A küldetés, mint minden emberi vállalkozás, szerepvállalás sikere viszonylagos, az Anschlusst megakadályozni nem sikerült, csupán késleltetni, mintegy két évvel.

Mintha a mű szereplői is megsejtenének, érzékelnének valamit az imént említett jelenségből, abból, hogy a saját szerepük az Egészhez mérve jelentéktelen és

bizonytalan. A regény zárlatában a túlélők kényszeredett nevetése az ennek tudatában megformálódott, mesterséges sorsközösség megtapasztalásaként is olvasható, méghozzá egy olyan szimbolikus múltbeli időpontban, amikor az egységes Európa- és világképzet egyre jobban széthullani látszik.

A regény nem csupán a cselekményszálak és a szereplők közti viszonyok feldolgozásában, a töredékek összeillesztésében követel élénk figyelmet az olvasójától: az epizódszerű fejezetek, a látszólag üres, párthű frázisok vagy a fecsegő sorok áradása közepette váratlanul fogalmazódnak meg azok a mondatok, melyekből a mű tétje összeállhat. A *Bódultak* kulcsmondatainak, szimbolikus elemeinek beazonosítása ilyen módon is fokozott erőfeszítést igényel, a rekonstrukció sikerét illetően pedig nem nyújt megnyugtató támpontokat.

A mű egyik legnagyobb fegyverténye a sokat hangsúlyozott történelmi kontextusban és annak meghaladásában keresendő. Az olvasóra gyakorolt hatása leginkább ebből a kettősségből, a mindenkori jelenre való

reflexióból, az emberi konfliktusok súlyából és azok reprezentációs lehetőségeiből táplálkozik. A regény olvasója akárki lehetne a mű hősei közül, az önmagukban is instabil szereplehetőségek mellett pedig az életünk pillanatai-

nak (vagy a világ, a kozmikus idő szempontjából nézve pillanatnyi életünknek) nagysága, jelentősége is erősen kérdéses. Jenei László regényének befogadója szinte elkerülhetetlenül magára ismer, és elbizonytalanodik.

Szabady Ágnes

Egy mondat a hallgatásról

Bartók Imre, Majmom, Vergilius, Miskolc, Műút, 2020

Az antikvitást mint inspirációs forrást a kortárs magyar irodalom újra és újra felfedezni látszik. Jóllehet a nemzeti eposzok korában még felmérhetetlen jelentőséggel bír, ma kevésbé számít domináns pontnak Vergilius utolsó nagy műve, az *Aeneis*. Épp ezért Bartók Imre legújabb – immáron Horváth Péter Irodalmi Ösztöndíjjal is jutalmazott – műve, a fülszöveg tanúsága szerint Vergiliusnak és Hermann Brochnak is emlékművet állító *Majmom*, *Vergilius* egyedülálló és kifejezetten merész vállalkozásnak tekinthető.

A prózaköltemény (vagy inkább episztolatöredék?) címe és

fülszövege provokatív gesztus és komoly imperatívusz is, hiszen kijelöli a kötet értelmezési keretét, a hagyományba ágyazódás nyomvonalait, és nem bízta a bartóki szöveg útvesztőjében egyébként vakon botorkáló olvasóra annak teljes feltérképezését. Ugyanakkor az „előd(ök)” megjelölése veszélyes terep, amennyiben a kapcsolódás(ok) jelentésképző erejét feltételezi a szöveg egészének értelmezésére nézve. Könnyen érthető ugyanis, hogy miért válik fontossá a *Vergilius halálának* egzisztencialista alapokon nyugvó, és elsősorban a pusztasztéticizmust bíráló művészetkritikája 1945-ben,

ám számunkra a kérdés sokkal inkább az, mi ad okot arra, hogy Vergilius 2020-ban újra felkeljen sírjából? Másképpen fogalmazva: Bartók kötetének poétikai tétje abban rejlik, hogy képes-e megmutatni, milyen „mondanivalója” maradt még Vergiliusnak, amelyért érdemes „megnyitni” az utolsó brochi mondatot és még egy, utolsó utáni – jöllehet hatvan oldalon át áradó – mondattal megtoldani az ott elhangzottakat?

A Brochéhoz hasonlóan belső monológként áradó prózaköltemény két nagyobb, váltakozó egységből épül fel: egyrészt főszöveggként a *Vergilius halálának* utolsó mondatát folytatva Vergilius a jelen nem lévő császárhoz címzett szerteágazó „szónoklatát” olvashatjuk, amelyet időnként „egy befejezetlen hexameter utolsó szavai”, az „eposz látomásos szakaszai”, a *stalkeri* posztapokaliptikus környezetben bolyongó Aeneas „naplótöredékei” szakítanak meg. A koncepció, amely szerint Vergilius még halálának óráiban is dolgozik főművén, azzal a filológiai állásponttal állhat kapcsolatban, amely – főleg egyes félsorok, illetve az eposz

bizonyos tekintetben hirtelen lezárása nyomán – az *Aeneis*t befejezetlennek tekinti. Ennyiben tehát Bartók nemcsak Broch, de Vergilius művét is közvetlenül folytatja, és bizonyos értelemben a meghíusult „brochi-vergiliusi álmot” valósítja meg: Aeneas a látomásos töredékekben épp arról ad számot, amelynek megismerhetetlensége a *Vergilius halálában* a költészet, és ezáltal a nyelv feloldhatatlan kudarcát jelenti: a halálról és a halál utáni létről. Azt mondhatnánk ez alapján, hogy az *Aeneis*, ahogy Brochnak, úgy Bartóknak is keretként szolgál. A római eredetmítoszt megteremtő eposz tartalma és keletkezésének feltételezhető (vagy itt feltételezett) okai (a felfelé ívelő fejlődésnarratíva felépítése a fennálló új rend számára) közti feszültség tökéletes alapot jelenthet hatalom és művészet viszonyának ábrázolásához. Ez ihleti meg Hermann Brochot, (részben) ez Ransmayrt (*Az utolsó világ*), ez Petri Györgyöt (*Horatiusi*), és ez Bartók Imrét is.

Ám a Bartók-szöveg brochi „hagyatékhoz” való viszonyulása nem merül ki ennyiben: a próza-költemény egészének (egy lehet-

séges) jelentéspotenciálja ugyanis szintén a *Vergilius halálának* fényében (vagy árnyékában?) kap leginkább teret: az áradó, nehezen követhető nyelvvel Bartók ugyanis látszólag ugyanazt csinálja, mint Broch, valójában azonban a *Majmom*, *Vergiliusban* a brochi poétika és problémakör is száznolcvan fokos fordulatot vesz: míg előbbi lírai epikát, addig utóbbi epikus lírát ír, míg előbbinél a fő téma, hogy mennyiben jelenti a költészet halálát az elkerülhetetlen elmúlás tudata, addig utóbbi arra kérdez rá, hogy mennyiben jelenti a nyelv halála a történelem, a hatalom, és végső soron a szubjektum halálát is. Nem marad tehát hiányérzetünk abban a tekintetben, hogy Bartók felforgatja a brochi rendszert, és valóban új megvilágításba helyezi a *Vergilius halálának* kérdésfelvetéseit, komoly dilemmákat vet fel viszont, hogy milyen viszonyt alakít ki mindez a szöveg poétikai eljárásmodjaival.

A kötet a vergiliusi monológ és az aeneisi betétek párhuzamos, váltakozó felvonultatásával egy szinoptikus olvasásmódot hoz létre, amely már önmagában is megfeszített olvasói koncentrációt

igényel. De nem adja meg magát egykönnyen a két szövegblokk a nyelvi megformáltság tekintetében sem. A nyelv örvénylik, magába szippantja az olvasót, a hasonlatok, metaforák tengerében már-már fulladás közeli élményt idézve elő. Ugyanakkor, ahogy az örvénynek, úgy a bartóki szövegtengernek is megvannak a maga szabályai: a prózaköltemény ugyanis, miközben első látásra csak feladásra akarja kényszeríteni az olvasót, újra és újra visszatér önmagához, ezzel helyenként mégis némi támpontot, kapaszkodót nyújtva a levegővételhez. A szöveg pedig ezáltal egy olyan állandó ciklikus mozgásban van, amely egy-egy asszociációs ponton látszólag új utakra tér, de végső soron mégis mindig önmagára tekint vissza.

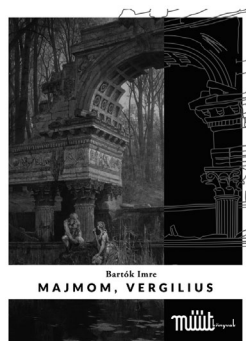
Ez utóbbi mindemellett komoly veszélyeket rejt magában. Egyrészt a kötet feléhez érve az a benyomásunk támadhat, hogy ahogy a fülszöveg nem bízta az olvasóra a költemény „háterszágának” feltérképezését, éppígy a vergiliusi monológ is biztosra akar menni abból a szempontból is, hogy bizonyos „premisszák” a sűrített líranyelv ellenére

rögzítettek. Ezáltal úgy tűnhet, hogy a szövegben rendre olyan – mostanra már igencsak elkoptatott – posztmodern közhelyek, toposzok (például a szubjektum nyelvbe vetettsége, a narratíva, a hatalom, a jelentés végessége, törekenysége, rögzíthetetlensége) bukkannak fel, amelyek elhangzásának kényelmetlenségét a homályossággal, elrejtéssel, labirintusszerű elrendezéssel dolgozó szövegszervezés hivatott oldani. A folytonos visszacsatolásokra épülő, szétíró poétika túlfuttatja magát, ráadásul zavarba ejtő ellentmondásokat is generál. Miközben ugyanis a prózaköltemény az önisméltó aeneisi betétekben az elbeszélhetetlenséget viszi színre, a vergiliusi monológban pedig újra és újra reflexió tárgyává teszi mindezt – ezzel szemléltetve, hogyan nem szolgálhatja a töredezettségtől szenvedő, haladókó nyelv az állandóságot váró hatalom érdekeit – a folytonos reciklálás nyomán mégiscsak már-már didaktikusan rögzít néhány alapvetést, ezzel a retorikával épp azt ásva alá, amiről beszél.

Persze a szöveg fel is ment(het)i magát, amennyiben ezt a retorikát

mint Vergilius számára a hatalom rendszerező/rendszerezni vágyó nyelvéből való lehetséges szökésvonalat mutatja fel. És vannak is erre mutató nyomok: annak érdekében, hogy minden sor pontosan ugyanolyan hosszú legyen, a szöveg teste végig török, ezzel mintegy vizualizálva, ahogy a rendszerező szövegszervezés igájába hajtja a nyelvet („egy kar [...] amelyet nem

szabdalt / cikelyekre a háború sugárszele, nem vájták rá hegek titkos- / írását azoknak a pengéknek az élei, amelyekkel Augustus, / talán csak idejét múltatva, olykor kipróbálta erejét”). Ezáltal pedig a költemény épp úgy szakad darabjaira, mint a kezdet és a vég, a múlt, jelen és jövő rendszere, vagy maga az őstörténet („hadd szóljak hát megint a kezdetről, ami nem lehet több, / mint egy szó, még inkább vagy még kevésbé egy szó moraj- / lása [...] / amelyre ránézünk, hogy aztán mohó tekintetünk előtt / megadva magát darabjaira

essen szét, miként a téma esik szét elemeire [...], / miként az őstörténet, amelyre, Augustus, feltétel nélkül szükséged van, / egyetlen érintésre történetek miriádjává szakad”). Arra pedig, hogy a nyelv végességének belátása miért vezet szükségszerűen a fentebb kifogásolt recikláló poétikába, a vergiliusi monológ költészet és hatalom viszonyát érintő mondatfoszlányai adhatnak választ. A szétíró, önreflexív poétika ugyanis olyan, bizonyos értelemben „lecsupaszított” állapotában láttatja – ebben a beszédhelyzetben nemcsak az olvasó, de Augustus számára is – a nyelvet, amely már önmagában is világossá teszi, hogy miért lesz a bartóki szövegtérben a császári kérés a legnagyobb paradoxon, amely túlmutat önmagán. A kérés, amely a szövegen keresztül próbálja megzabolázni az időt, és Rómát mint „a múlt jelenbe csillogó ékkövét” kéri: „és ahogy ezt belátva inkább kértél valamit, amit kérnéd talán / igen, megkapnod azonban sosem lehetett, ahogyan parancsolni / is hiábavaló lett volna, mert magát Rómát kérted, de

nem / mint tulajdont, hiszen születésed óta csak a tiéd, hanem mint / a múlt jelenbe csillogó ékkövét”. Hiszen ahol „minden példázat példázatok láncolatát hozza magá- / val” és ahol maga a császár sem lehet több, mint pusztá példázat, „minden szó fejfa csupán egy ismeretlen akarat sírja / felett”.

A prózakölteményt azonban meglátásom szerint végső soron sokkal inkább a látomásos „aeneisi” betétek „mentik meg” mégiscsak attól, hogy a saját maga csapdájába essen. Így ugyanis Vergilius szónoklata a kényszerűen önmagát tükröző, végességén túllépni nem tudó szöveg speciális kommentárjaként olvasható, amely azonban nemcsak végigköveti és reflexió tárgyává teszi a nyelv agonizálását, hanem végül a haláltapasztalaton keresztül találkozik és össze is mosódik vele. Ennyiben pedig az „eposztöredékek” recikláló és a „paratextusok” szétíró poétikája is saját tárgyát teremti újra, amely nem mond se többet, se kevesebbet, mint hogy: „mi volna / hát beszédünk végül, mint teljes hallgatás, mi volna hát több”.

Kerti Anna Emese

Egy körömig szívott dekk utolsó, húsíg hatoló perzselése

Gál Hunor, kartonfless, Budapest, Magvető, 2020

Gál Hunor, 2019-ben Petri-díjat nyert költő első verseskötete kétségkívül elgondolkodtató, progresszív költészetfelfogást közvetítő alkotás, melynek már megkapó hangzású címe is számos kérdést vet fel. Talán ezek közül a legégetőbb, hogy mi is pontosan az a kartonfless, és miért éppen a kartonfless címet viseli a kötet. A szerző ugyan maga is magyarázatot ad a tartalomjegyzék utáni oldalon a különös neologizmusra („a füves cigi utolsó elszívása, amikor már a csigának megtekert karton ég”), illetve a hátlapszöveg is definiálja a szó jelentését („a magyar szlengben mostanra meglehetősen elterjedt szó a füves cigaretta utolsó placebo szívását jelenti.”), a leírtakkal ellentétben azonban eddig csak a kötet vonatkozásában találkozhatunk ezzel a frappáns kifejezéssel, ha hihetünk az internetes keresési találatok tanúságának.

A kötet elolvasása után szívből remélem, hogy hamarosan nemcsak a remélhetőleg folyamatosan bővülő Gál-korpusz, hanem maga a kartonfless kifejezés is hódító hadjáratra indul az irodalomban és a köztudatban egyaránt.

A találó szleng terjesztésének szándéka mellett egy merész lírai vállalkozás bontakozik ki: a szerző az irodalomban számtalanszor és sokféleképpen bemutatott, az emberi civilizációval egyidős társadalmi tabutémát jár körül, a halált. A kötet egyik kuriózuma, hogy az elmúlást, a fizikai amortizációt nem eufemizálja, hanem a maga szagos, rothadó, deheroizált valóságában tárja az olvasó elé: „családi összkép: / ahogy az összetekert inak / megtartanak két mázsa / rothadó tetemet.” (/patkányláz/), valamint leplezetlenül keserédes hangnemben, ironizálva taglalja az elhaszná-lódás inter- és intraperszonális

kölcsönhatásait: „katéteres csend van. körülötted / templomok, benned műanyag. / vérszegény nyúlvány tart / kapcsolatot a külvilággal.” (/savak/); „gyűlölni kezdték a szerepeket, melyeket / hámként húztak egymásra, mint két lesóványodott gebe.” (/sóval a nyakadon/)

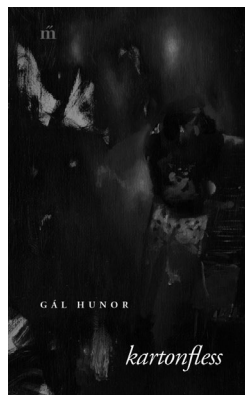
Az ironia nemcsak a lírai hang artikulálásának alapvető eszköze, hanem egyben a kötetkompozíció alkotóelemeként is funkcionál. Példaként említhető a kötet motója, amely Lányi Andrástól származik: „Az ember nem négy, nem kettő, és nem is három: az ember az, ami számokkal nem mérhető.” Az *Oidipusz, avagy a természetes ember* című esszéregényből származó idézet megelőlegezi a kötet pszichológiai és létfilozófiai olvasatának lehetőségét, ezzel szemben a szerző mégsem tanatológiai eszmefuttatással, hanem nyers statisztikai adatokkal nyit a Föld jelenlegi népességére, a születésekre, halálozásokra és idei népességnövekedésre vonatkozóan, cáfolva Lányi örökérvényű tételét. Az ironikus, provokatív ellentétek állandó jelenléte a kötetkompozíció meghatározó rendezőelvéként

működik: a szintén szabályos, egységesen tagolt ciklusok elrendeződését, a versbeszéd folytonosságát a statisztikai adathalmazok minden negyedik vers utáni betoldásával töri meg. A lét (vagy nemlét) számszerűsíthetőségének és megfoghatatlanságának kibékíthetetlen ellentétét a szerző bravúros tipográfiai és vizuális rásegítéssel is kifejezi, a számadatok fekete alapon, listaszerűen helyezkednek el, míg a verseket fehér papírra nyomtatták, mintha csak az emberi létezés kétpólusú, szélsőséges megközelítésének („minden vagy fehér, vagy fekete”-elv) parodisztikus képi megjelenítése lenne, és ennek a már-már közhelyes, avíttas létszemléletnek tartana görbe tükröt. Ez az egyébként tényleg kreatív és viszonylag egyedi megoldás azonban kissé kontraproduktív egy idő után, mivel a statisztikai adatok felbukkanása előre kiszámítható, csupán a mottó után közvetlenül szerepeltetett statisztika bír igazi, átütő erővel. Természetesen elgondolkodtató létezésünket számokra lebontva szemrevételezni, de ezt magunk is megtehetjük, a kötet elolvasása nélkül, három kattin-

tás után, ráadásul a tárgykörökre lebontott adatok (élelem, környezet, víz, egészség, stb.) sorrendje, vagy a művek képi világa, nyelvezete között nincs egyértelműen szerves összefüggés, csak a motóval és a központi tematikával épül ki ironikus utalásrendszer, ily módon kissé blöffszerűnek tűnhet a sok számadat.

Azonban már a Lányi-jelmondat, valamint az eltérő típusú és rendeltetésű szövegek kapcsolata is megerősíti azon olvasói benyomást, hogy a szerző a kötetstruktúra jelentésképző szerepének kitágításával ér el jelentős hatást. Három, tizenegy verset tartalmazó ciklusra oszlik a kötet, kiegészülve egy négy művet magába foglaló záróciklussal. Megemlítendő, hogy csupán az utóbbi visel címet, nem indokolatlanul, ugyanis a *négy dal az öngyilkossághoz* megítélésem szerint képes koherens, önálló egységként működni, versei rebellis ars poetica-ként hatnak, nagy teret engedve a szerzői szubjektumnak, az intertextualitásnak (az első versként például Borbély Szilárd *Nincstelenek* című regényének egyik emblematis sora szolgál, a harmadik

darab pedig egy részlet a Mayhem zenekar énekesének búcsúleveléből), illetve a kalligramok formájában kibontakozó, alulretorizált, metanyelvi közlésmódnak köszönhetően is képes a ciklus l'art pour l'art működni. A *zárójelentés* például egy gerincoszlop csigolyáira bontva listázza a versek címét és sorrendjét, szimbolikus, szubjektív értelmezési keretbe ágyazva a gerincet: nemcsak az emberi test, átvitt értelemben az emberi tartás, a humánus, hanem ez által a kötet tartóoszlopaként is jelesül. A *kartonpróza* (mely a többi darabbal ellentétben, címéhez híven valóban prózaformában íródott) pedig a verseskötet legfontosabb állításait és koncepcióját, Gál lírai közlésmódját összegezi: „egy élet után hasznosnak látták a békés amortizáció nyújtotta múltást. akár csak az elefántok, tudták, nincs sok hátra, és bár nem mondták, ennek mindketten ugyanannyira

örültek. már nem a félelem volt ösztönző, hanem a hiány.”

A kompozíció tehát kifogástalanul működik és hat, mindvégig fenntartva a szabályelvűség prekoncepcióját: minden szövegnek, tipográfiának, szkeccsnek és kalligramnak kimozdíthatatlan helye és funkciója van, még a talán első olvasatra indokolatlannak tűnő kurziválásoknak is. A kötet szerkesztés új értelmet nyer a *kartonflesst* olvasva, a struktúra megelevenedik, és a szövegtesttől elválaszthatatlanul működik, a precízen megkomponált elrendezés és a szabadversek, illetve a képversek dominanciája, de még a sortávolságok által is többletjelentéssel ruházza fel a műveket, valamint fokozza a halál tényyszerűsége és a mindennapi lét természetes velejárói között pulzáló feszültséget.

A struktúra számos értelmezési lehetősége, sokszínűsége és jelentésképző szerepe ellenére azonban mindvégig az volt a benyomásom, hogy ez az élő, mérnöki pontossággal kidolgozott rendszer sokkal hatékonyabban közvetíti a halál és a lét megfoghatatlanságának és számszerű-

síthetőségének ellentétét, mint a szaggatott, a befogadói érzéletekre tudatosan ható versek, mintha a kötet darabjai lennének a szerkezetért, nem pedig fordítva. Meglátásom szerint ez a rendhagyó, szerkezetfókuszú építkezés az olvasás kezdetén az újdonság erejével hat, ugyanakkor fennáll a veszélye, hogy a befogadó figyelmét kizárólagosan a forma irányába orientálja, háttérbe szorítva a tartalmat, a versnyelv minőségét. A kötet szerkezet hatásmechanizmusai kiismerhetővé, megszokottá válhatnak, a harmadik ciklus közepére érve a versbeszéd lendülete is mérséklődik: mindegyik műben megjelenik a test patológiás állapota, deformitása, diszfunkciója, a halál fiziológiai megjelenésének, az individuum kijátszhatatlan fátumának értelmezéseként. A meztelenség motívuma már-már természetes, a szaghatások többnyire azonos formában, képekben ismétlődnek.

Felmerült bennem, hogy valószínűleg a kötet előre kitalált szerkezetéhez készültek a szövegek, a műgonddal megalkotott konstrukció került az alkotás-

folyamat origójába, nem pedig a már meglévő szövegeket rendezték egy utólagosan kialakított struktúra mentén. Az imént említett megszokottá válással kapcsolatban érdemes megdicsérni a szerzői tudatosságot: a képversek betoldásával képes új lendületet adni a kötet retorikájának. A kalligramok egyúttal vizuális reprezentációi a kötet központi tematikájának, mint például a /*méhgarázs*/, melynek versszövege a születés és halál relációját egy abortuszhoz hasonlítja, egy keresztet formálva. A szövegversekben a halál egyik megjelenő módozata a porból lettünk és porrá leszünk archaikus gondolata, a természet körforgásába való becsatlakozás. Az alapkonceptió a közhelyesség határmezsgyéjén mozog ugyan, azonban a trópusok messze túlmutatnak a sablonszerűségein: „fű nő lábaid között, és inni járnak / törzsedhez a gyermekek.” (/negyednap/) A cirkuláris szemléletmód mellett a léthez tartozó olyan alapvető tulajdonságokról is szó esik, mint az izoláció vagy az elmúlás, a lírai én számos esetben kívülállóként, a létesemények passzív elsen-

vedőjeként bukkan fel, ahogy azt a /*csontzene*/ című vers sorai is illusztrálják: „tíz éve nem keresek magyarázatokat, / tanulható vagyok magamnak, / és átok a felfedezés néha. / nincsenek fosszíliai törekvéseim, / földből vagyunk, oda térünk vissza”. A keserű beletörődés a lét és a test szükségszerű temporalitásába, valamint a világ és a szubjektum kiismerése okozta apatikus hangnemen meghatározó komponense a Gál-i lírai hangnak. Sok szöveg olvasásakor éreztem a kihagyott ziccet, holott örök érvényű kérdések és tabutémák feszegetésével foglalkozó, rendkívül sokszínű versbeszéd elevenedik meg a kötetben, azonban a hangsúlyeltolódás a kompozíció javára redukálta a versek sodró erejét.

Összességében a kötet elolvasása után a hiányérzet kerekedett felül bennem a struktúra nyújtotta katarzisélménnyel szemben, mivel a fokozott műgondtal konstruált kötetkompozíció mérsékli a versbeszéd jelentésképző szerepét, holott bőven van még muníció a versnyelv mögött. A kötet maga is tárgyként kíván működni, a kötetcímmel kohe-

rens egységet alkotva: a füvescigi
elszívása, az a bizonyos utolsó,
erőtlen slukk, melyet a szerző
csupán kartonflessként aposzt-
rofál, az elmúlás pillanatának
metaforája: az egyén a valóság

egy adott tárgyelemén keresztül
szemrevételezheti az emberiség
felett álló, fenyegető ténytér-
séget, az elmúlást, és elkerülhe-
tetlen végét, a halált.

Szabó Tamara

Agafina Anna
Ölélés, 2016
litográfia, 21 × 58 cm

Fig. 1

Fig. 2

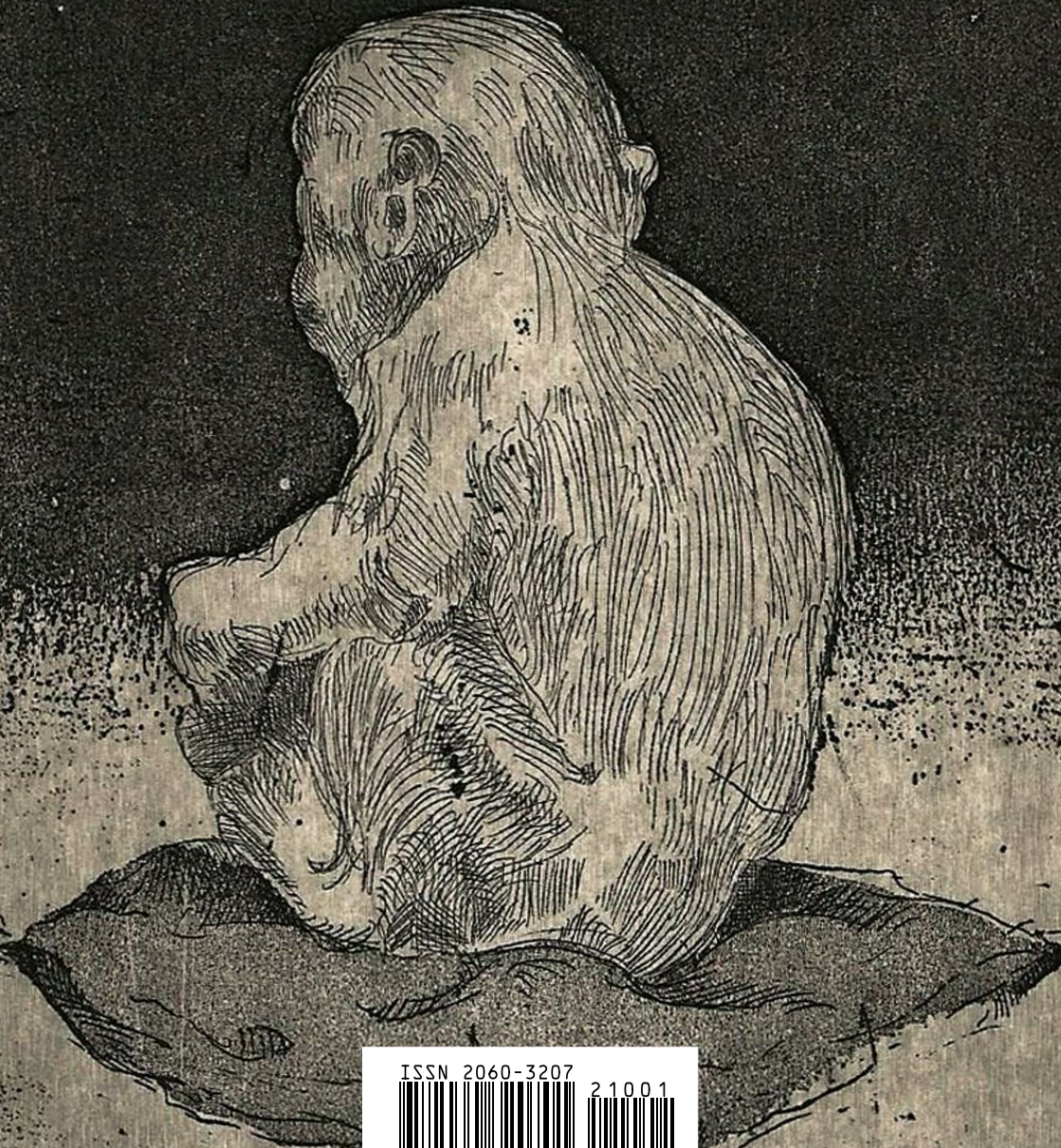

Agafina Anna
Emlékentriőr, 2019
installáció, fotó: Kазsik Marcell

E számunk szerzői

Agafina Anna (1993) képzőművész, *Budapest–Moszkva* • **Bali-Farkas Péter** (1993) író, doktorandusz (ELTE BTK), *Budapest* • **Bobák Szilvia** (1995) újságíró, doktorandusz (ELTE BTK, Magyar és összehasonlító folklorisztika), *Budapest* • **Bognár Péter** (1982) költő, író, legutóbbi kötete: *A fényes rend* (Magvető, 2017), *Budapest* • **Gáspár Sára** (1999) designkultúra szakos hallgató (MOME), *Budapest* • **Gergely Ágnes** (1933) költő, író, műfordító, legutóbbi kötete: *Még egyszer Firenzébe* (Kalligram, 2019), *Budapest* • **Györe Balázs** (1951) József Attila-díjas költő, író, legutóbbi kötete: *Amerikai grafit* (Kalligram, 2017), *Budapest* • **Halmi Tibor** (1987) költő, irodalomszervező, szerkesztő, legutóbbi kötete: *Utolsó csatlakozás* (Apokrif-FISZ, 2019), *Budapest* • **Hans Bethge** (1876–1946) német költő, író • **Horváth Florencia** (2002) költő, egyetemi hallgató, *Celldömölk–Budapest* • **Jaksics Réka** (1998) egyetemi hallgató (KRE BTK, Német nyelv, irodalom és kultúra MA), *Budapest* • **Kerti Anna Emese** (1998) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Püspökszilágy–Budapest* • **Littner Zsolt** (1971) ügyvéd, *Budapest* • **Lukács Flóra** (1994) költő, *Budapest* • **Sopotnik Zoltán** (1974) Sziveri- és József Attila-díjas költő, író, szerkesztő, legutóbbi kötete: *Moszkvics* (Kalligram, 2016), *Salgótarján–Tatabánya* • **Szabady Ágnes** (1998) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Szabó Dárió** (1996) kritikus, szerkesztő, költő, Pécs • **Szabó Tamara** (1996) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Balatonfüzfő*

ISSN 2060-3207

21001

9 772060 320701

Ára: 500 Ft